

Illustration: Ung kunstner (2025)

Unge og opioider: Indsigt og perspektiver

Rikke Koch (20230861) Anslag: 141.673

Kandidat i Socialt Arbejde Aalborg Universitet Vejleder: Pernelle Rose Hansen

Abstract

This thesis examines how knowledge about opioids and opioid-overdose can be communicated to young people aged 15-30 by involving their perspectives. Using a critical realist framework and a mixed methods approach, the study combines qualitative interviews with young people who have experiences or knowledge of opioid use, and a quantitative survey to investigate young people's knowledge, sources of information, and preferred communication strategies.

Findings indicate that young people's understanding of opioids often is limited and shaped by informal networks and social media, while traditional drug education is perceived as moralistic and disconnected from their lived experiences. The study highlights the importance of peer-based and experience-informed knowledge dissemination, emphasizing that prevention efforts should be credible, relatable and involve youth as co-creators to enhance relevance and effectiveness.

The thesis concludes that opioid information and overdose prevention requires a shift from top-down campaigns toward dialogical and inclusive practices that recognize youth as key stakeholders in public health communication. When youth are recognized as experts in their own lives, health communication can become not only more effective, but also meaningful and potentially lifesaving.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
Problemet tager form	1
Misbruget skal bekæmpes.....	2
Antal og årsager	3
Dødelige- og ikke-dødelige overdoser.....	3
Antidote Danmark.....	5
2. Problemfelt	7
En ungdom uden opioider.....	7
Oplysning og forebyggelse.....	8
Unge forståelse af- og viden om opioider	8
Inddragelse af unges perspektiver.....	9
3. Problemformulering.....	10
Afklaring og afgrænsning	10
4. Forskning på området	12
Bred søgning.....	12
Struktureret søgning.....	12
Inklusions- og eksklusionskriterier	13
Resultater.....	14
Unge viden og perspektiver	15
Inddragelse af unge.....	16
5. Videnskabsteori & teori	19
Kritisk realisme & Bourdieu.....	19
Ontologi, felt & kapitaler	20
Epistemologi & habitus.....	21
Perspektiver på kritisk realisme & Bourdieus begreber	22
6. Metode.....	24
Min position i feltet og bias	24
Mixed Methods	25
Indsamling af data	26
Interview.....	26
Informanter	27
Behandling af interviewdata	29
Spørgeskema.....	29

Respondenter og gatekeepere	30
Resultater.....	31
Inddragelse af målgruppen	31
Feltnoter.....	32
Anonymisering & etiske overvejelser	32
Perspektiver på mixed methods	33
Kvalitet i mit speciale	34
7. Analyse	36
Delanalyse 1	36
Viden om opioider og overdoser.....	36
Dyrekøbte erfaringer	38
Et supplement til de unges oplevede virkelighed.....	40
Feltets doxa	42
Det evige paradoks.....	44
Peer to peer	46
Afvisning af budskaber	48
Det sker ikke for mig.....	50
Gør-det-selv skadesreduktion	51
Hvad virker?.....	54
Delkonklusion 1	57
Delanalyse 2.....	58
Udarbejdelse af spørgeskema	58
Delegeret magt	61
Differentieret deltagelse.....	62
Tilbage melding	63
Delkonklusion 2	64
8. Diskussion	65
Undervisning om rusmidler.....	65
Unge kan nuancere perspektivet.....	66
Opmærksomhed er stadig nødvendig.....	66
Undersøgelsens begrænsninger og styrker	67
9. Konklusion	69
Referenceliste.....	71

1. Indledning

”Mig: Hvor udbredt er det blandt unge at tage opioider - hvad er dit indtryk?

Mark: Ja altså man kan sige, at folk tager mange flere piller og meget mere medicin tror jeg, end der er blevet gjort førhen.

Mig: Medicin?

Mark: Ja, det er jo piller, piller er medicin. Så ja, opiater og Benzo'er især, det er der rigtig meget af. Meget populært, det er blevet populært gennem musikken vil jeg påstå”.

Dette korte indledende citat indeholder væsentlige pointer fundet i min empiriske data. Næmlig at der er sket en ny udvikling i udbredelsen af unge der bruger opioider som rusmiddel, at unge forstår opioider som medicin, og at brug af opioider er en del af det kulturelle felt, de unge lever i. Dette udgør temaet i mit speciale, men først vil jeg indlede med et indblik i hvordan der de seneste år, både internationalt og i Danmark, har været en stigende opmærksomhed på unges brug af opioider. Jeg beskriver hvordan det har ført til en lang række danske undersøgelser, hvor årsager og omfang er forsøgt dokumenteret, og hvordan dette er mundet ud i Regeringsudspillet: En ungdom uden opioider. Dernæst giver jeg et indblik i forholdene omkring dødelige- og ikke-dødelige overdoser, og præsenterer mit samarbejde med foreningen Antidote Danmark, samt mit speciales sigte i den forbindelse. Jeg afslutter kapitlet med en kort opsummering.

Problemet tager form

Brug af illegale opioider blandt unge har i flere år udgjort en voksende bekymring i mange vestlige lande, herunder Canada, USA og flere lande i Europa (Hougaard, et al., 2024). Det Europæiske Unions Narkotikaagentur (EUDA) peger på at denne udvikling kalder på et beredskab som omfatter forebyggelse, behandling og skadesreduktion (EUDA, 2025). I Danmark har opioidbrug siden 1970'erne været forbundet med ældre heroinbrugere og injektionsbrug (Hougaard, et al., 2024), men siden 2022 har der også i Danmark været en øget opmærksomhed på unge og deres brug af opioider blandt andet i medier, blandt

fagfolk og politikere. En hurtigsøgning i kategorien "alle medier" i Infomedias mediearkiv på ordene "unge og opioider" viser, at der i 2022 blev registreret 81 artikler, i 2023 var antallet 739 artikler, og i 2024 blev der registreret 1.950 artikler (Infomedias, 2025). Det betyder en stigning i artikler om emnet på 2.300 procent på 2 år, hvilket må siges at være markant, og samtidig kan det tyde på at fænomenet bliver forstået som *noget nyt*.

Misbruget skal bekæmpes

På baggrund af den stigende interesse, valgte Sundhedsstyrelsen at indhente data, og SSP-samrådet fik til opgave, at lave en kommunal kortlægning, for at få en fornemmelse af opioid-situationen blandt unge på landsplan (sst.dk, 2023). I undersøgelsen peger 15 ud af 63 deltagende kommuner på en stigning i antallet af unge der bruger opioider, og at stofferne bruges af både såkaldte udsatte- og ressourcestærke unge (SSP-samrådet, 2023). I juni 2023 udkom Justitsministeriet med en pressemeddelelse, hvori Justitsministeren Peter Hummelgaard udtrykker en stærk bekymring over at SSP-undersøgelsen peger på en stigning af antallet af unge, der bruger opioider:

”Der er behov for at følge dette område tæt, så misbruget ikke løber løbsk. Regeringen kommer derfor sammen med de relevante myndigheder til at se på nye tiltag for at bekæmpe misbruget af opioider blandt børn og unge. Derudover har jeg bedt landets retsmedicinske institutter om at vurdere, hvor farlige en række euforiserende stoffer er, herunder en række opioider. Den vurdering skal bruges til at tage stilling til, om straffen for salg af stofferne ligger rigtigt i dag” (Justitsministeriet.dk, 2023).

På baggrund af dette udkom en konsensusvurdering udarbejdet af retsmedicinske institutter fra Aarhus, Odense og København i juni 2023, hvori de enkelte stoffers skadevirkning og farlighed vurderes ud fra 3 elementer: risiko for akut forgiftning med stoffet, stoffets afhængighedsskabende potentiale og risiko for anden sygdom eller skadevirkning som følge af brug af stoffet. Konklusionen lyder at:

"Opioider kan anses for at være den farligste gruppe af rusmidler, idet de alle kan medføre afhængighed, har et smalt spænd mellem rusdosis og dødelig dosis og er den hyppigste årsag til dødelige forgiftninger med lægemidler og rusmidler i Danmark" (Andersen, et al., 2023, s. 5).

Antal og årsager

Den kommunale kortlægning udarbejdet af SSP-samrådet (2003), også kaldet *SSP undersøgelsen*, blev startskuddet til en række danske undersøgelser foretaget af danske universiteter, kommuner, styrelser og foreninger (Klærke, et al., 2024; Møller, et al., 2024; Østergaard, et al., 2024 m.fl.). En undersøgelse foretaget i perioden september 2023 - april 2024, påviste at 25 procent af de adspurgte unge i alderen 13-26 år, havde taget opioider (Klærke, et al., 2024), mens en anden undersøgelse konkluderede at 4 procent af unge i alderen 15-19 år havde taget opioider (Østergaard, et al., 2024). Da brug af illegale stoffer, herunder opioider, sker ulovligt og derfor er stigmatiseret, kan det være vanskeligt præcist at opgøre antallet af unge, der bruger opioider, har et skadeligt brug eller er afhængige af opioider (Hougaard, et al., 2024). En målgruppeanalyse foretaget i 2024 finder frem til, at de unge bruger opioider for at leve op til kravene i en præstationskultur, til at håndtere uro i familien og til at selvmedicinere mod stress og angst (Møller, et al., 2024).

Dødelige- og ikke-dødelige overdoser

I 2022 mistede 280 personer i Danmark livet som følge af narkotika, hvilket antalsmæssigt er flere end i 2020 og 2021, hvor der var henholdsvis 256 dødsfald og 248 dødsfald. Ud af de 280 dødsfald i 2022 skyldtes 194 af dem (69 procent) forgiftninger med ét eller flere stoffer, mens 86 af dødsfaldene (31 procent) skyldtes en anden form for narkotikarelateret død (sygdom eller en ukendt dødsårsag) (sst.dk, 2023). I følge Giftlinjen har der været en fordobling (224 i 2019 til 437 i 2024) af opioidrelaterede henvendelser i perioden for aldersgruppen unge 18-30 år (regionh.dk, 2024).

Samtidig har der i perioden 2018 til 2023 været en stigning i antallet af sygehusophold, som følge af stofrelateret overdoser med opioider for unge op til 25 år på 69 procent. Særligt blandt de unge i alderen 16-20 år, ses en markant stigning på 200 procent. I tabel 1 herunder ses antallet af sygehusophold ud fra alder (<16-25 år) og årstal (2018-2023).

Tabel 1 Antallet af sygehusophold ud fra alder (<16-25 år) og årstal (2018-2023)

Alder	Årstal	Årstal	Årstal	Årstal	Årstal	Årstal
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
< 16 år	28	26	17	26	20	12
16-20 år	47	33	49	86	110	141
21-25 år	67	80	67	85	100	86

Langt fra alle overdoser har et dødeligt udfald, et estimat lyder på at 2-4 procent af overdoser er dødelige og udgør dermed kun toppen af isbjerget (Thiesen, 2013). Ved overdosis af opioider, optræder en gradvist langsommere vejrtrækning som fører til iltmangel i hjernen, hvilket i sig selv igen fører til en forværring af vejrtrækning og yderligere iltmangel. Den manglende ilt betyder, at en række organsystemer ofte vil tage skade, herunder hjerte- og karsystemet og centralnervesystemet, hvilket igen medfører øget sygelighed, og dårligere kognitiv funktion (Thiesen, 2013). En retsmedicinsk undersøgelse af hjerner fra personer som har overdoseret viser, at 38 ud af 100 har hjerneskade som følge af iltmangel og blodpropper i hjernen (som igen kan tilskrives iltmangel) (Thiesen & Jørgensen, 2015).

Udover registrering af antallet af sygehusophold som følge af stofrelateret overdoser med opioider, indsamles data om ikke-dødelig overdoser ikke systematisk i Danmark. Samtidig registreres alle opioidrelaterede dødsfald ikke som sådan, da de ikke retsmedicinsk undersøges for overdosis, hvorfor det kan formodes, at der findes et stort mørketal vedrørende dødelige- og ikke-dødelig overdoser (Møller, et al., 2024). En

undersøgelse foretaget af Center for Rusmiddelforskning peger på, at unge der enten selv bruger opioider, eller har venner og bekendte der gør, har oplevet opioidoverdoser, og nogle fortæller at de har haft venner eller bekendte, der er døde af en opioidoverdosis (Hougaard et al., 2024). I en undersøgelse foretaget i 2024 af Aarhus Universitet, Frederiksberg Hospital og Antidote Danmark peges der på, at særligt de unge i alderen 15-34 år, er i selskab med andre, når de får en overdosis med dødeligt udfald (Andersen, et al., 2024).

Antidote Danmark

Antidote Danmark har eksisteret siden 2013, og er organiseret som en frivillig forening der består af læger, sygeplejersker, udgående socialarbejdere og frivillige med forskellig faglig baggrund. Foreningen arbejder for at nedbringe antallet af overdoser i Danmark, og med bevilling fra Sundhedsstyrelsen, vejleder ansatte og frivillige i brugen af, samt udleverer, næsesprayen Ventizolve der indeholder det aktive stof Naloxon. Naloxon fungerer som en antidot/modgift til opioider, og kan dermed stoppe en overdosis. Udover at nedbringe antallet af overdoser, er foreningens mission at reducere skader ved stofbrug i bred forstand og skabe værdighed for stofbrugere (antidote.dk, 2025). Næsesprayen var indtil den 25. oktober 2024 receptpligtig, men kan i dag købes i håndkøb på Apoteket for cirka 300 kr. (Apotek, 2025).

Jeg har indgået et samarbejde med Antidote Danmark i forbindelse med udarbejdelsen af mit speciale, og min opgave i foreningen er, at undersøge hvordan deres arbejde med at sprede viden og forebygge overdoser kan målrettes unge brugere af opioider. Mit arbejde i foreningen har været meddefinerende i forhold til mit fokus i dette speciale, og det er hensigten at Antidote Danmark fremadrettet skal bruge mine fund til, at udvikle og målrette deres arbejde.

Opsummering

Siden 2022 har der været en markant øget opmærksomhed i Danmark på børn og unges brug af opioider. Undersøgelser har påvist en stigning i antallet af unge der bruger opioider, og unge der oplever enten selv at overdosere, eller har venner der gør. Brugen af

opioider kan have alvorlige sundhedsmæssige konsekvenser som afhængighed og ikke-dødelige og dødelige overdoser, samt føre til social marginalisering. Antidote Danmark arbejder for netop at reducere antallet af overdoser, og i forbindelse med udarbejdelsen af dette speciale, har jeg været tilknyttet foreningen med det formål, at kvalificere og oplyse deres indsats.

2. Problemfelt

Begrebet *sociale problemer* bruges almindeligvis som en betegnelse for forhold i samfundet, som man ønsker at ændre (Ejrnæs & Monrad, 2013). I følge Peter Bundesen (2015) er sociale problemer noget der bliver defineret ud fra hvad der på et givent tidspunkt, i et givent samfund, besluttes er et socialt problem. Det er: "En oplevet uønsket social livssituation, som der er en bred opfattelse om, at politiske institutioner har et ansvar for at få løst" (Bundesen, 2015, s. 27). Som nævnt i indledningen kan det tyde på, at den stigende politiske og mediemæssige opmærksomhed omkring unges brug af opioider, anerkendes som mere end blot en individuel udfordring. Dermed bliver unges brug af opioider et bredere samfundsmæssig anliggende, et socialt problem, der kræver handling på flere niveauer. Med dette som baggrund, vil jeg zoome ind på det felt, som min undersøgelse tager udgangspunkt i, herunder den danske regerings reaktion på unges brug af opioider, samt hvordan unge og fagprofessionelle forstår fænomenet. Kapitlet afrundes med en kort opsummering.

En ungdom uden opioider

Der er mange måder at forstå hvorfor unges brug af opioider er et socialt problem i Danmark, ligesom der er forskellige perspektiver på hvordan dette problem skal løses. Regeringens udspil "Ungdom uden opioider" (2024), der udkom på baggrund af rapporter og undersøgelser foretaget i 2023-2024, indeholder 24 initiativer der samlet set har følgende tre hovedtemaer:

"For det første skal ulovlig besiddelse og salg af opioider møde skarpere konsekvenser i form af skærpede straffe. For det andet skal vi have gjort op med den nemme tilgængelighed; ulovlige opioider skal ud af butikker og toldkontrollen målrettet illegale varer skal styrkes. For det tredje sætter vi ind med mere forebyggelse, bedre behandling og tættere overvågning" (Regeringen, 2024, s. 5).

Med disse initiativer vil Regeringen bekæmpe unges brug af opioider, og målet er en ungdom uden opioider. Skærpede straffe, styrket toldkontrol og tættere overvågning, er i tråd med Justitsministerens udmelding som citeret tidligere. Tilbage står så to tiltag:

bedre behandling og mere forebyggelse. Behandlingsdelen fortjener sin helt egen opmærksomhed, men er ikke et emne jeg berører i dette speciale, men mere om forebyggelse herunder.

Oplysning og forebyggelse

I Danmark støtter staten forebyggelsesarbejdet med konkrete indsatser, i form af fx. kampagner og faglige anbefalinger. Regionerne har ansvaret for at stille sundhedsekspertise til rådighed for andre aktørers forebyggelsesindsatser, og kommunerne har det primære ansvar for borgerrettet forebyggelse. Denne ansvarsfordeling er rammesat i henholdsvis sundheds- og serviceloven (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2025). I "Ungdom uden opioider" beskriver Regeringen blandt andet: 1) at der skal iværksættes en forbyggelseskampagne der skal oplyse om, at det er ulovligt at købe opioider (uden recept), 2) at man kan blive afhængig af opioider og 3) at det er farligt at indtage opioider. Forebyggelse forbindes ofte med oplysning i skoler og brede oplysningskampagner, men i følge Peter Ege, tidligere socialoverlæge i Københavns Kommune, er der: "[...] et modsætningsforhold mellem dem vægt, vi lægger på oplysning, og den dokumenterede viden om oplysningens adfærdsregulerende virkning (Ege, 2018, s. 224). Ege (2018) påpeger, at man ikke kan forvente mere af oplysning, end at modtagerne bliver mere oplyste, og hvis oplysning forventes at have en bestemt adfærdsregulerende effekt, kræver det som det mindste, at oplysningen er troværdig, understøtter de unges egne oplevelser og erfaringer. Derudover peger han på at skræmmekampagner virker mod hensigten, da de stimulerer nysgerrigheden og skaber mistillid til oplysning generelt.

Unge forståelse af- og viden om opioider

Flere undersøgelser (Andersen, et al., 2024; Hougaard, et al., 2024) peger på, at de unge ofte opfatter opioider som medicin, som mit indledende citat også viser, hvilket øger deres risikovillighed i forhold til at prøve opioider, og gør dem modtagelige over for fortællinger om stoffernes positive og ufarlige effekt. Disse fortællinger undlader ofte at nævne opioidernes store afhængighedspotentiale og de negative konsekvenser som ikke-dødelig og dødelige overdoser. Repræsentanter fra SSP-samrådet, døgninstitutioner

og rusmiddelbehandlingscentre peger på, at de unge brugere af pillerne ofte ved mere om stofferne end de selv gør, og de er uenige i diskursen om at "mere oplysning fører til et højere forbrug". De efterspørger derimod mere oplysning til de unge, da de mener at dette kan reducere overforbrug og uhensigtsmæssigt blandingsforbrug (Møller, et al., 2024). Andre undersøgelser (Andersen, et al., 2024; Hougaard et al., 2024; Klærke, et al., 2024) fremhæver også vigtigheden af, at formidle viden til de unge om blandingsforbrug af rusmidler samt symptomer på overdoser.

Inddragelse af unges perspektiver

I arbejdet med at oplyse unge om risici forbundet med eget og andres opioidbrug, bør der inddrages et ungeperspektiv, og det er vigtigt at involvere de unge selv og trække på deres erfaringer og perspektiver, så de oplever forebyggelsesindsatser som relevante (Hougaard, et al., 2024). I en målgruppeanalyse af unge københavnernes brug af illegale opioider og benzodiazepiner er en gennemgående pointe, at når det kommer til information og undervisning i rusmidler, at informationen skal leveres i "øjnehøjde". Dette betyder for de unge, at det er en der møder dem som ligesindede - på lige fod med respekt og omsorg (Møller, et al., 2024). I rapporten "Unge og opioider" (2024) kan man læse at: "For at sikre udvikling af relevante forebyggelses- og behandlingsstrategier i en dansk kontekst, er der brug for at opbygge viden fra unge og fagprofessionelle, der kan informere indsatserne" (Hougaard, et al., 2024, s. 9). Inddragelse af unges viden og perspektiver må jævnfør ovenstående betegnes som essentiel, da unge besidder værdifuld viden om risikofaktorer forbundet med brug af opioider.

Opsummering

I ovenstående har jeg beskrevet min problemfelt, og hvordan dette kan forstås som et socialt problem. Jeg har redegjort for hvem der har ansvaret for forebyggelse i Danmark, og jeg har introduceret Regeringsudspillet "Ungdom uden Opioider" (2024), samt inddraget Eges (2018) perspektiv på effekten af oplysning. Derudover har jeg beskrevet unges forståelser af opioider, og hvordan fagprofessionelle efterspørger mere viden på området. Jeg har afsluttet kapitlet med, at argumentere for vigtigheden i at inddrage unge i det forebyggende arbejde.

3. Problemformulering

I det følgende præsenterer jeg min problemformulering, og mine undersøgelses-spørgsmål. Jeg fremlægger derefter en kort afklaring af begreber og mit speciales afgrænsning.

Ud fra min indledning og mit problemfelt, vil jeg arbejde på to niveauer i dette speciale. Et niveau der indeholder empirisk indsamling af viden om unges viden om- og perspektiver på brug af opioider og forebyggelse af overdoser. Og et niveau hvor mit fokus er på, hvordan unge kan inddrages i vidensformidling om opioider i praksis. Sidstnævnte undersøger jeg ved selv at inddrage unge i min undersøgelse. Dette leder mig til følgende problemformulering:

Hvordan kan viden om at forebygge overdoser bedst formidles til unge (15-30 år), med inddragelse af unges perspektiver?

For at besvare problemformuleringen, vil jeg arbejde ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvad ved unge om opioider og overdoser?
2. Hvor henter de deres viden?
3. Hvordan kan unges erfaringer og perspektiver inddrages i udviklingen af vidensformidling?

Afklaring og afgrænsning

En *overdosis* defineres i Den Danske Ordbog som: "Mængde af et stof der er større end man kan tåle" (Ordnet, 2025), og på Danmarks nationale sundhedsplatform defineres en overdosis som: "Akut lægemiddelforgiftning" (Sundhed.dk, 2025). I dette speciale skal begrebet overdosis forstås som forgiftning forårsaget af opioider, ikke andre rusmidler. *Opioider* går under mange navne, fx. Tremadol, Dolol og Oxycontin (Altomstoffer, 2025), men jeg bruger gennemgående samlebetegnelsen opioider. Harm reduction (skadesreduktion) refererer til: "[...] policies, programmes and practices that aim to minimize the negative health, social and legal impacts associated with drug use, drug policies and drug laws. Harm reduction is grounded in justice and human rights (Harm

Reduction International, 2025). Jeg bruger det danske begreb skadesreduktion i min undersøgelse, og udvider begrebet til *gør-det-selv* skadesreduktion, for at indfange de strategier de unge udvikler og praktiserer, i forsøget på at passe på sig selv.

Som tidligere beskrevet er mit speciale blevet rammesat af mit samarbejdet med Antidote Danmark, hvilket har medført, at jeg har været nødt til at foretage visse fravalg. Mit speciale kommer ikke til at inkludere en empirisk undersøgelse af årsager til unges brug af opioider (se i stedet: Hougaard, et al., 2024; Møller, et al., 2024). Jeg udelader også at undersøge de unges *livshistorier*, da mit primære fokus er på den viden- og de erfaringer de har nu. Et vigtigt omdrejningspunkt i min undersøgelse er inddragelse af unges perspektiver i forhold til forebyggelse af overdoser, og jeg har fravalgt at undersøge pårørende- eller fagprofessionelles perspektiver om dette, da mit sigte, og mit speciales eksistensberettigelse, er tæt forbundet med målgruppens egne perspektiver.

Opsummering

Jeg har hermed præsenteret min problemformulering og mine undersøgelsesspørgsmål. Jeg har beskrevet hvordan begreberne *overdosis*, *opioider* og *skadesreduktion* skal forstås i mit speciale, og jeg har introduceret begrebet *gør-det-selv* skadesreduktion som et udtryk for de strategier de unge udvikler og anvender, når de tager opioider.

4. Forskning på området

Følgende kapitel indleder jeg med en gennemgang af min litteratursøgningsproces. Først beskriver jeg, hvordan jeg har foretaget en bred- og en struktureret søgning, og derefter præsenterer jeg min søgestreng og mine inklusions- og eksklusionskriterier. Jeg fremlægger efterfølgende mine resultater, og laver en kort gennemgang af udvalgt forskning. Samtidig begrundes jeg relevansen af mit speciale, inden jeg afrunder kapitlet med en kort opsummering.

Bred søgning

For at danne et overblik over omfanget af danske undersøgelser og artikler har jeg indledningsvis foretaget en hurtigsøgning på Google, med søgeordene "unge og opioider". Jeg fandt otte relevante danske rapporter og undersøgelser der alle er udgivet i perioden 2022-2024, samme periode hvor der kunne spores en markant stigning af artikler i nyhedsmedier, som nævnt i indledningen. Min gennemgang af undersøgelserne har vist, at de alle er brugbare som baggrundsviden, men fem af undersøgelser inddrager børn og unge, hvilket gør dem særligt interessante for mit speciale. Ingen af rapporterne er peer reviewed, men indholdet har inspireret mig til mine søgeord og søgestreng i min videre litteratursøgning.

Struktureret søgning

For at orientere mig i peer reviewed artikler om emnet, har jeg dernæst foretaget en bloksøgning i Scopus, Academic Search Premier og Den Danske Forskningsdatabase. Min bloksøgning har jeg struktureret ud fra PICO-modellen, der tager udgangspunkt i, at der i søgningen efter litteratur skal indgå information om de forskellige aspekter undersøgelsen indeholder, som fx. målgruppen for undersøgelsen og hvilken indsats over for målgruppen der er i fokus (Danneris & Monrad, 2017). Jeg er startet ved at lave en "brainstorm" på danske ord der er relevante for min undersøgelse, med inspiration fra de førnævnte danske rapporter. Jeg har dernæst oversat udvalgte nøgleord og synonymer til engelsk. Dette har givet mig følgende søgestreng med bolske operatorer: (prevention OR minimize OR reduce OR education) AND (involvement OR engagement OR participation)

AND (overdose OR intoxication) AND (medication OR "prescription drugs" OR substances OR opioids) AND (youth OR "young individuals" OR "young people" OR adolescence). Mine søgninger ud fra denne søgestreng, har givet mig artikler der undersøger konsekvenser af nedlukning af samfundet på grund Covid-19 pandemien, i forhold til rusmiddelbrug, og jeg har derfor tilføjet: NOT Covid-19 til min søgestreng. Et fokus udelukkende på brug af rusmidler under pandemien, finder jeg ikke relevant for min undersøgelse. Tabel 2 viser de udvalgte søgetermer fra mine søgningerne i databaser.

Tabel 2 Søgetermer anvendt i databaser

Emne 1	Emne 2	Emne 3	Emne 4	Emne 5	Emne 6
Youth	AND	AND	AND	AND	NOT
OR	Prevention	Involvement	Overdose	Medication	Covid-19
Young Individuals	OR	OR	OR	OR	
OR	Minimize	Engagement	Intoxication	Prescription Drugs	
Young People	OR	OR		OR	
OR	Reduce	Participation		Substances	
Adolescence		OR		OR	
		Inclusion		Opioids	

Ordene i min søgestreng skal ses som et udtryk for, at jeg ikke kun har været interesseret i at finde litteratur om antallet af - og om omstændighederne omkring unge og deres brug af opioider, men også artikler der berører emnerne forebyggelse/information i forhold til hvad "der virker", samt unges deltagelse og perspektiver. Dette er væsentligt i forhold til mit tidligere beskrevet problemfelt og min problemformulering.

Inklusions- og eksklusionskriterier

I min søgning har jeg anvendt følgende inklusionskriterier:

- Jeg har indstillet søgningen til perioden 2010-2025, for at få vist undersøgelser der ligger efter det der internationalt kaldes "2. bølge af opioid krisen"

- Undersøgelserne skal være udgivet på dansk, svensk, norsk eller engelsk
- Målgruppen i undersøgelsen skal være max. 30 år, da mit fokus er på unge

Og følgende eksklusionskriterier:

- Artikler der ikke er peer reviewed er valgt fra
- Artikler uden beskrivelse af metode i abstract
- Artikler udgivet tidligere end 2010
- Andre sprog end engelsk, dansk, svensk og norsk

Resultater

Jeg har i første omgang søgt efter internationale artikler i databaserne Scopus og Academic Search Premier. Min søgning i Scopus har givet mig 19 hit, som jeg har sorteret efter abstract, og fundet to artikler relevante (Ballard, et al., 2023; Canedo, et al., 2022). Min søgning i databasen Academic Search Premier, har givet mig 30 hit, hvilket jeg også har sorteret efter abstract, og har derefter fundet fire artikler relevante (Ballard, et al., 2024; Deans, et al., 2020; Helseth, et al., 2023; Jenkins, et al., 2017). For begge søgninger gælder det, at de artikler jeg har frasortet, enten specifikt har omhandlet unges rygevaner, eller haft et hovedfokus på fx. brug af "partydrugs" i nattelivet. Fire af de artikler jeg har fundet særligt relevante, har alle anvendt kvalitativ metode, enten alene i form af interviews eller som en del af en mixed methods tilgang. Dataindsamlingen i tre af undersøgelseerne er forløbet mellem 2019-2023, og en enkelt etnografisk dataindsamling er forløbet over to år 2012-2014. Undersøgelserne er foretaget i henholdsvis Canada, Australien og USA. To artikler er ikke baseret på egen empiri, men er klassificeret som "*comments*". Disse artikler omhandler inddragelse af unge i forebyggelsesarbejdet.

Min søgning i Scopus og Academic Search Premier, har ikke givet mig artikler fra nordiske lande. Og da den internationale forskning typisk vil tage afsæt i en anden samfundsmæssig kontekst end den danske, kan det være en god ide specifikt at afsøge den danske og nordiske forskning om emnet (Olesen & Monrad, 2018). Jeg har derfor foretaget en søgning i Den Danske Forskningsdatabase ud fra samme inklusions- og eksklusionskriterier som beskrevet herover. I Den Danske Forskningsdatabase har jeg fået fire hits. To af artiklerne omhandler unges brug af alkohol, og en enkelt artikel har

fokus på rusmiddelbehandling, hvorfor jeg valgt de tre artikler fra. Den fjerde artikel (in press) har jeg fundet relevant, da den omhandler unges brug af nitrogenoxid/"lattergas" som rusmiddel, der som unges brug af opioider, kan anses som et nyere fænomen (Frank & Herold, 2023). Det øger samtidig relevansen, at undersøgelsen er baseret på interview af 45 danske unge i alderen 18-25 år, foretaget i 2021.

Udover nævnte resultater fra min litteratursøgning, har jeg via Antidote Danmark fået adgang til artiklen (decision approved): "Questionnaire of opioid and benzodiazepine use among adolescents and young adults in Denmark" (Klærke, et al., 2024). Artiklen omhandler en survey foretaget af Antidote Danmark i perioden september 2023 til april 2024, og undersøgelsen søger at afdække udbredelsen af unges (13-26 år) brug af opioider og benzodiazepiner, samt deres kendskab til antidot/modgift. Undersøgelsens fund er relevante for mit speciale, da det er danske unge der er målgruppen, og da den er baseret på anonymitet. Undersøgelsen er udelukkende kvantitativ, hvilket adskiller sig min undersøgelsesmetode.

Unge viden og perspektiver

Helseth, et al., (2023) har overordnet set samme fokus som mit, nemlig at forsøge at finde frem til unges kendskab til opioidrelaterede emner, for at kunne anbefale den bedst tænkelige måde, at nå de unge med oplysning og forebyggelse. De har dog både unge og deres forsørgere (caregivers) som målgruppe, og har derfor interviewet 20 unge (12-18 år) samt deres forsørgere. Det der er interessant i forhold til min undersøgelse er, at de blandt andet spørger ind til de unges kilder til information om opioider og finder, at de unge ofte ikke er klar over hvilke typer af stoffer/piller/medicin der hører under kategorien opioider. Disse elementer giver jeg også opmærksomhed i min undersøgelse, hvilket jeg mener er relevant, da jeg ikke har fundet dansk forskning der undersøger, hvilken viden om opioider unge selv peger på der mangler blandt dem og deres ligesindede, eller hvordan de mener, denne viden skal formidles for at have den ønskede effekt.

Frank & Herold (2023) undersøger danske unges brug af "lattergas" og finder, at unges perspektiver og erfaringer med illegalt stofbrug, kan informere fremtidig forebyggelse af

unges brug af gas. Undersøgelsens informanter er alle fundet online, og der er specifikt efterspurgt unge med erfaring med at bruge gas. Pointen om at unges perspektiver med fordel kan inddrages i forebyggelsesarbejdet, gør den relevant for min undersøgelse. Jeg vælger dog ikke kun at inddrage perspektiver fra unge der har direkte erfaring med at bruge opioider hvilket betyder, at jeg får mulighed for at sammenligne forskellige perspektiver. Deans, et al., (2020) har et mere omfattende fokus end unges brug af gas, da de undersøger unges brug af alkohol og euforiserende stoffer i en bred forstand. Artiklen undersøger unges perspektiver på forebyggelseskampagner, og de finder frem til, at det særligt er "nul-tolerance" holdninger der svækker de unges tillid til budskaber, der forsøges formidlet i kampagnerne. Deres data viser også, at de unge generelt ikke har tiltro til forebyggelsesstrategier, da informationen der formidles, ikke stemmer overens med deres egne erfaringer. Dette er relevant for min undersøgelse, da jeg netop vil forsøge at synliggøre hvad unges perspektiver er på, hvilken viden om opioider og overdoser der er brug for at få formidlet, og hvem de finder egnet til at formidle dette. På trods af at det i artiklen konkluderes, at det er vigtigt at inddrage unge og deres levede erfaringer i forebyggelsesindsatser, og gerne også involvere deres perspektiver i udformningen af disse indsatser, er unge ikke inddraget i udarbejdelsen af undersøgelsen. Dette anser jeg som en svaghed i undersøgelsen, og i mit speciale ønsker jeg at inddrage unge i min undersøgelsesfase, for at kunne pege på, hvordan unge kan inddrages i praksis.

Inddragelse af unge

Jenkins, et al. (2020), har foretaget et etnografisk studie over to år, og undervejs interviewet 83 unge i alderen 13-18 år. Studiet har fokus på at indfange unges perspektiver på brug af alkohol og euforiserende stoffer, samt hvordan de unge anskuer viden og forebyggelse af skader i forbindelse med stofbrug. Undersøgelsen finder at: "[...] the importance of harm reduction approaches that are contextually relevant and responsive to the lived experiences of youth" (Jenkins, et al., 2017, s. 1). Artiklens konklusioner peger på at disse levede erfaringer, herunder også de positive erfaringer unge har med brug af rusmidler, skal tænkes ind i indsatser for, at disse kan have en effekt. Denne konklusion er interessant for min undersøgelse, og jeg finder det i høj grad

væsentligt også, at blive klogere på danske unges perspektiver på, hvordan vi bedst kan lykkes med at reducere skader (harm reduction) i forbindelse med brug af opioider.

At unge skal inddrages i forebyggelsesstrategier er også en konklusion Ballard, et al., (2024) kommer til. De peger særligt på unge der har brugt, men ikke længere bruger, opioider (young people in recovery) skal involveres og inddrages i forebyggende indsatser. Denne vinkel kan dog skyldes, at det netop er den målgruppe der deltager i både deres kvalitative og kvantitative undersøgelse. I undersøgelsen indhentes der data om de unges veje ind i brugen af opioider, hvilket er et andet fokus end jeg har i min undersøgelse. Men studiet er relevant, idet det både omhandler unges brug af opioider, og undersøgelsen er udført med mixed methods. Ballard, et al., (2023) argumenterer for, at det ikke kun er unges beretninger om deres levede erfaringer der skal inddrages i forebyggelsesarbejdet. De unge skal derimod være medskabere af forebyggelsesindsatser, da dette vil skabe en bevægelse hvor unge ikke blot bliver passive modtagere af information og politik, hvilket kan føre til empowerment for både individet og gruppen.

Canedo, et al., (2022) der beskriver sig selv som: " [...] a group of community and academic researchers and activists [...] most of us identify as young people who use drugs (Canedo, et al., 2022, s. 1)", er enige i at unge skal være medskabere af indsatser der omhandler brug af rusmidler. I deres artikel præsenterer de en *call to action*, der skal forstås som en anvisning for forebyggelse og skadesreducerende tiltag. Artiklen har et aktivistisk perspektiv, idet den er skrevet af målgruppen selv, og ikke bare foreslår inddragelse af unge, men kræver det. Jeg finder pointerne i begge artikler spændende, da fokus i højere grad er på hvordan de unge kan få tildelt indflydelse og magt i selve arbejdet, end på hvordan man kan skabe adfærdændringer med den rigtige formidling. Disse overvejelser er nogle jeg også selv har haft, og i mit speciale vil jeg forsøge at give så meget stemme til de unge som muligt.

Opsummering

Jeg har gennemført en bred og en struktureret søgning efter litteratur om unges brug af opioider. Den brede søgning resulterede i otte relevante nyere danske rapporter, som dog

ikke var peer reviewed. Disse rapporter har inspireret mig til min videre søgestrategi. Den strukturerede søgning har jeg gennemført med en søgestreng udarbejdet efter PICO-modellen. Søgekriterierne fokuserede på unge under 30 år, artikler udgivet i perioden 2010-2025 på dansk, svensk, norsk eller engelsk. Artikler uden metodebeskrivelse og peer review blev fravalgt. Jeg har præsenteret udvalgt forskning fra Canada, Australien og USA, der udover at handle om unges brug af rusmidler, også omhandler inddragelse og empowerment af målgruppen. Derudover gav min søgning mig en dansk artikel om unges brug af gas som rusmiddel. De udvalgte artikler er relevante for mit speciale, da de belyser mit undersøgelsesfelt fra flere vinkler, herunder både hvad forskningen peger på, men også hvad målgruppen ikke blot peger på, men også kræver.

5. Videnskabsteori & teori

Kritisk realismes filosofiske udgangspunkt er, at der eksisterer en virkelighed uafhængig af vores viden om den. Antagelsen om at der eksisterer en sådan objektiv social verden, er realismens kendetegn, hvilket betyder at Bundesens definition af et socialt problem, med vægtning af at den uønskede sociale situation skal være *oplevet*, som nævnt i problemfeltet (kap. 2), er for en kritisk realist et for snævert syn på virkeligheden. I følge kritisk realisme kan det givne problem meget vel eksistere forud for "opdagelsen" eller "oplevelsen" af det, men en kritisk realist er enig i, at det først er efter anerkendelsen af et socialt problem *som* et socialt problem, at der følger en række socialpolitiske indgreb (Andersen, 2007). Opfattelsen af at der findes en virkelighed, som virker uafhængig af de begreber forskeren har om den, er således også kritisk realismes overordnede ontologiske og epistemologiske udgangspunkt (Buch-Hansen & Nielsen, 2012). Jeg kombinerer kritisk realisme som overordnet videnskabsteoretisk perspektiv med Pierre Bourdieus (2005; 2011; 2014) begrebsapparat som analytisk værktøj. Jeg vil i det følgende argumentere for, at Bourdieus begreber - særligt felt, habitus, kapital og doxa, kan integreres i en kritisk realistisk forståelse af virkeligheden, og dermed bidrage til at besvare min problemformulering. Jeg vil også koble teoretiske begreber til mit undersøgelsesfelt, og reflektere over mine teoretiske valg.

Kritisk realisme & Bourdieu

Den kritiske realisme udgør et alternativ til reduktionistiske perspektiver, og tilbyder sig som *en tredje vej*, ikke kun mellem dikotomierne objektivisme-subjektivisme, men også positivisme -konstruktivisme ved at fastholde, at virkeligheden eksisterer uafhængigt af vores erkendelse af den, samtidig med at vores forståelse af denne virkelighed er betinget af sociale, kulturelle og historiske faktorer (Buch-Hansen & Nielsen, 2012). Bourdieus udgangspunkt er også, at der er behov for at bygge bro mellem objektivisme og subjektivisme og påpeger, at man skal søge at forstå sociale fænomener, ved både at studere den objektive sociale virkelighed, og hvordan mennesket forstår den verden de lever i: "Social reality exists, so to speak, twice, in things and in minds, in fields and in habitus, outside and inside of agents" (Wacquant, 1989, s. 43). Kritisk realisme og

Bourdieu udspringer begge, dog som forskellige varianter, af kritisk teori (Frankfurterskolen) (Andersen, 2007). Selvom Bourdieu aldrig selv har kaldt sig for en kritisk realist, kan Bourdieus tilgang i følge Andersen kaldes for en: "[...] særlig sofistikeret variant af kritisk realisme" (Andersen, 2007, s. 79).

Ontologi, felt & kapitaler

Kritiske realisme adskiller sig fra positivismen, ved at insistere på at virkeligheden er dyb og består af forskellige niveauer: 1) Det empiriske niveau, der består af uddrag af virkeligheden og omfatter de hændelser, der erfarer (individernes perception og refleksion af de faktuelle begivenheder), 2) det faktiske niveau, der udgøres af oplevede og faktisk eksisterende forhold, som fænomener og de hændelser, der finder sted, uanset om de bliver erfaret eller ej og 3) det dybe niveau, der omfatter strukturer af underliggende (generative) kræfter og mekanismer, som fremkalder de faktisk eksisterende forhold, og derfor ofte er uobserverbare (Buch-Hansen & Nielsen, 2012). Disse tre niveauer afspejler således en "dyb" virkelighedsopfattelse. For at forstå det faktuelle og empiriske niveau, er det nødvendigt at afdække og forklare de underliggende generative mekanismer, som understøtter eller forårsager de manifesterede fænomener. Andersen (2007) forklarer generative mekanismer således:

"Hvis man tænker på ildens betydning for åben ild, har man forstået en del om ildens "generative mekanisme", ligesom man forstår, hvordan man skaber en kontekst, hvor ilden ikke kan fortsætte med at skabe ødelæggende effekter: Luk af for ilden" (Andersen, 2007, s. 78).

Generative mekanismer kan beskrives som mekanismer der genererer, producerer, frembringer eller forårsager bestemte udfald, effekter eller virkninger (Guldager, 2008). Her tilbyder Bourdieus feltbegreb et konkret redskab, til at lokalisere og analysere det dybe niveau i den sociale virkelighed, og dermed synliggøre de generative mekanismer. Bourdieus feltbegreb skal forstås som sociale rum med egne spilleregler og strukturer, hvor aktører/agenter kan indtage forskellige positioner over for hinanden, på baggrund af deres mængde og sammensætning af *kapital* og deres *habitus*. Kapital indbefatter

økonomiske, kulturelle, sociale og symbolske ressourcer, og mængden og sammensætningen af kapital bestemmer ikke kun individets placering i feltet, men også adgangen til anerkendelse, viden og handlemuligheder. For at deltage i et felt kræver det, at agenterne accepterer feltets grundlæggende antagelser (doxa). Doxa er det, der ikke formuleres og udtrykkes sprogligt, men som alligevel gør agenternes handlinger og valg meningsfulde - doxa er det indlysende som ikke er til diskussion i et givent felt (Wilken, 2011). Doxa (feltets *common sense* forestillinger) kan derfor siges at have evnen til at genere sociale forhold og deres effekter.

Epistemologi & habitus

Kritisk realisme anskuer viden som socialt konstrueret - men ikke vilkårlig. Produktionen af ny viden, bygger videre på eksisterende viden, og må derfor forstås som: "[...] en vedvarende social aktivitet" (Buch-Hansen & Nielsen, 2012, s. 284). Viden er derfor, i følge den kritiske realismes epistemologiske forståelse, aldrig sikker - den er fejlbarlig, men kan alligevel bringe os tættere på en forståelse af de virkelige mekanismer og strukturer, der former sociale fænomener. Bourdieus perspektiv på viden der bliver frembragt via forskning er, at resultaterne altid skal ses i lyset af forskerens egen baggrund og placering i feltet (Wilken, 2011). Dette mener jeg er fint i overensstemmelse med kritisk realisme der påpeger at ingen ufejlbarligt kan aflæse virkeligheden som den er, heller ikke kritiske realister (Andersen, 2007).

Det kritiske realistiske perspektiv insisterer på, at virkeligheden består af to dimensioner: en virkelighed der eksisterer uafhængigt af vores erkendelse af den, og de begreber, teorier, og forståelser vi bruger for at nærme os denne virkelighed (Andersen, 2007). I denne erkendelsesteoretiske ramme kan Bourdieus teoretiske begreber bringes i spil som analyseredskaber, der netop kobler det strukturelle og det individuelle. Begrebet habitus beskriver de erfaringer, normer og handlemønstre, som mennesker tilegner sig gennem deres liv, ofte uden at være bevidste om det. Habitus er et produkt af de sociale sammenhænge, man har levet i, og påvirker den måde man forstår og handler i verden (Wilken, 2011). Når mennesker møder nye situationer, vil det handle ud fra sin habitus, som en slags indarbejdet fornemmelse (dispositioner) for, hvad der giver mening.

Dermed kan habitus ses som en nøgle til at forstå, hvordan vores sociale erfaringer bliver til konkret handling og tænkning, og dermed også som en mekanisme der forklarer, hvorfor sociale mønstre gentager sig.

Habitus kan kobles til det kritisk realistiske begreb *agency*. Agency refererer til individets kapacitet til at handle og navigere i verden. Kritisk realisme understreger, at agency ikke er ubegrænset frihed, men en kontekstafhængig kapacitet: man handler på baggrund af ens erfaring og viden, men også i spændingsfeltet mellem sociale forventninger, adgang til feltet og muligheden for at blive hørt (Andersen, 2007). Agency er evnen og muligheden for at handle, mens habitus er det indlejrede handlingsberedskab, man handler med og ud fra. Her bliver et andet teoretisk begreb aktuelt, nemlig *sense-making* begrebet, der i min analyse kan bruges til at forklare hvordan unge acceptere eller afviser den information de bliver konfronteret med (Dervin, 1998). Sense-making begrebet bliver dermed en måde at analysere hvordan de unge forholder sig til feltets doxa, hvilket kan kaldes *Bourdiesian sensemaking* (Hilten, 2021).

Perspektiver på kritisk realisme & Bourdieus begreber

Jeg anser kritisk realisme og Bourdieus begreber som en oplagt teoretisk ramme for min undersøgelse, da jeg både ønsker at undersøge det empiriske niveau af virkeligheden: hvad unge siger de ved om opioider og overdoser, det faktiske niveau: de faktiske sociale praksisser, der finder sted, uanset om de italesættes eller ej (fx. hvor de unge får deres viden fra) samt det dybe niveau: de underliggende (generative) mekanismer, der producerer og opretholder disse praksisser (hvorfor det forholder sig som det gør). Denne mulighed for jeg ved at anvende Bourdieus begreber: felt, kapitler, habitus og doxa.

I min undersøgelse søger jeg også at besvare spørgsmålet om, hvordan unges erfaringer og perspektiver kan inddrages i udviklingen af vidensformidling. Dette øger, i følge det kritisk realistiske perspektiv, min undersøgelses *praksisvaliditet*, hvilket betyder, at den viden jeg frembringer, har relevans eller gyldighed i praksis. De indsigter der udvikles i en undersøgelse i det sociale arbejdes felt, bør nemlig, i forhold til dette perspektiv, være

viden *for* socialt arbejde, og ikke bare viden *om* socialt arbejde (Andersen, 2007). Men som tidligere nævnt, er viden, i følge den kritiske realismes epistemologiske forståelse, aldrig sikker - den er fejlbarlig, og i følge Bourdieu (2005), farvet af mit perspektiv og position i feltet. Dette giver anledning til, at jeg løbende forholder mig kritisk til min undersøgelse, og det betyder også, at min undersøgelse i bedste fald kan komme med bud på forklaringer og tendenser, fremfor endegyldig sandhed.

I analysen der berører denne del af min undersøgelse, trækker jeg udover Bourdieus teoretiske begreber på empowermentbegrebet, forstået som en kontinuerlig interaktion mellem kritisk refleksion og empowering praksis (at give magt/autoritet til, og give mulighed for deltagelse) (Andersen & Brok, 2021). Som beskrevet fokuserer kritisk realisme på samspelet mellem aktører og strukturer, og sidstnævnte ses ikke blot som begrænsende men også som muliggørende. Andersen (2007) beskriver hvordan dette fokus gør en empowermenttilgang relevant: "Empowerment perspektivet i en kritisk realistisk forståelse er et begreb som tager sigte på (samfunds)forandring, og ikke på reproduktion af samfundsforhold, som virker undertrykkende på de pågældende individer eller grupper" (Andersen, 2007, s. 158).

Opsummering

I dette kapitel har jeg beskrevet hvordan jeg kombinerer kritisk realisme som videnskabsteori med Bourdieus teoretiske begrebsapparat. Jeg har beskrevet hvordan både kritisk realisme og Bourdieu er enige i, at der er behov for at undersøge objektive såvel som subjektive forhold, for at forstå sociale fænomener. Jeg har også begrundet hvorfor jeg finder Bourdieus begreber: felt, habitus, kapitaler og doxa anvendelige som analyseværktøjer i besvarelsen af min problemformulering. Derudover har jeg fremført at jeg inddrager empowermentbegrebet i den del af min analyse, der omhandler inddragelse af unge i mit konkrete undersøgelsesarbejde, og hvorfor et empowermentperspektiv er relevant.

6. Metode

"Hvis læsere skal tildeles mulighed for kritisk vurdering af forskningsresultater, må alle afgørende metodologiske valg tydeliggøres og motiveres. Når det sker, vil læsere tendentielt kunne "repetere" forskningsprocessen fra tematisering via tilvirkning af empiri til analyse-resultater" (Olesen, 2006, s. 3). I følge dette citat, bliver metodologisk transparens en betingelse for kvalitet i mit speciale. I det følgende vil jeg derfor beskrive min position i feltet, hvordan jeg har indsamlet og behandlet min empiri, samt hvilke metodiske og etiske overvejelser, jeg har gjort mig undervejs.

Min position i feltet og bias

Som beskrevet i indledningen, har jeg været tilknyttet foreningen Antidote Danmark, mens jeg har skrevet mit speciale. Antidote Danmark har ikke taget del i udarbejdelse af mine interviewguides eller afholdelse af interviews, men min tilknytning til foreningen har givet mig adgang til målgruppen. Spørgeskemaet i min surveyundersøgelse er udarbejdet efter sparring med en læge i foreningens bestyrelse, der har vejledt mig i brug af lægelige- og medicinske begreber. Spørgeskemaet er derefter godkendt af Antidote Danmarks daglige leder. Den viden jeg indsamler til dette speciale, vil blive brugt af Antidote Danmark til at udvikle og kvalificere foreningens arbejde. Mit perspektiv på fænomenet *unge og opioider* er under indflydelse af de værdier, der både kendetegner Antidote Danmark og mit eget menneskesyn. Dette kommer særligt til udtryk ved, at jeg undersøger feltet ud fra et perspektiv om, at de unge er eksperter i eget liv, hvorfor jeg har tilstræbt at involvere målgruppen så meget som muligt undervejs i min undersøgelse.

Som beskrevet i kapitel 5: Videnskabsteori & teori, peger den kritiske realismes epistemologi på, at man ikke kan opnå direkte og fuldstændig objektiv viden om virkeligheden. Idet at jeg har været tilknyttet en forening, samt at mine undersøgelsesresultater vil blive brugt af denne forening, findes der en for risiko for, at mine resultater ikke fortolkes neutralt. Dette kan udfordre mit speciales troværdighed. I følge Olsen (2002) kan en måde at underbygge en undersøgelses troværdighed eller validitet være: "[...] *biasforebyggende refleksioner om immanente forudsætninger [...]*

(Olesen, 2006, s. 10). Med dette in mente, har jeg undervejs været nysgerrig på, og sat spørgsmålstegn ved, både mine egne og foreningens "taget for givet" forestillinger, samt de narrativer der udgør vores fælles virkelighedsopfattelse. Det er dog også muligt for forhåndsviden at koeksistere med et åbent sind: "[...] et åbent sind er ikke det samme som et tomt hoved!" (Tangaard & Brinkmann, 2020, s. 43).

Mixed Methods

Til dette speciale har jeg valgt, at anvende en mixed methods-tilgang der kombinerer kvantitativ og kvalitativ metode for, at opnå en dybere forståelse af unges viden om opioider og overdoser samt de mekanismer, der former denne viden. Denne metodiske tilgang er forankret i mit kritisk realistiske videnskabsperspektiv der anerkender, at virkeligheden eksisterer uafhængigt af vores erkendelse af den, men at vores viden om verden altid er påvirket af sociale og historiske faktorer (Buch-Hansen & Nielsen, 2012). Som tidligere beskrevet skelner kritisk realisme mellem det empiriske (det vi observerer), det faktiske (de begivenheder der finder sted, uanset om vi observerer dem eller ej) og det dybe niveau (de underliggende mekanismer, der skaber fænomenerne) (Buch-Hansen & Nielsen, 2012). Mixed methods muliggør en flerstrengt analyse, hvor kvantitative metoder kan identificere mønstre og sammenhænge i unges viden om opioider, mens kvalitative metoder kan afdække de dybere mekanismer og forståelsesmåder, der ligger til grund for disse mønstre. Metodologisk anvender jeg:

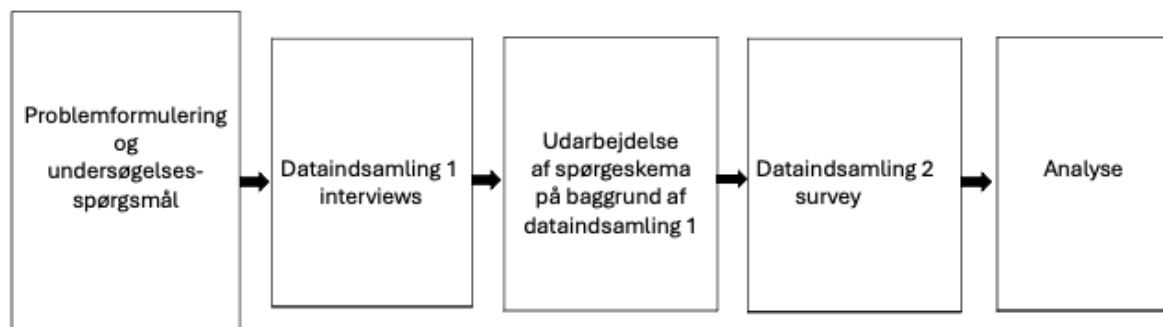
- Kvalitativ metode (interview og observation) til at dykke ned i, hvordan unge forstår og fortolker den information, de modtager, samt hvilke sociale og strukturelle faktorer der påvirker deres vidensdannelse. Observation anvender jeg under mit samarbejdet med de unge, og jeg bruger feltnoter som redskab.
- Kvantitativ metode (survey) til at kortlægge, unges niveau af viden og eventuelle misopfattelser. Dette giver et overblik over generelle tendenser.

Ved at kombinere disse metoder kan jeg både undersøge hvad unge ved om opioider (empirisk niveau), hvilke faktorer der påvirker deres vidensdannelse, og hvordan de handler ud fra dette (faktisk niveau), og hvilke strukturelle og kulturelle mekanismer der

ligger bag (dybt niveau). På denne måde understøtter mixed methods en kritisk realistisk tilgang, der søger at gå bag om det umiddelbart observerbare og afdække de kausale mekanismer, der former sociale fænomener.

Indsamling af data

Jeg har indsamlet et datasæt ad gangen (sekventiel dataindsamling), hvilket har givet mig den fordel, at jeg har brugt information fra mit første indsamlede datasæt, interviews, til at designe den efterfølgende dataindsamling, survey (Frederiksen, et al., 2023). Mine interviews har givet inspiration og viden omkring sprogbrug, begreber, formuleringer m.m. til brug for min survey-undersøgelse.

Model Sekventiel dataindsamling

Modellen viser hvordan min problemformulering og mine undersøgelsesspørgsmål, har været udgangspunktet for min sekventielle dataindsamling, og hvordan dette fører til min analyse. Den sekventielle dataindsamlingsmetode øger muligheden for, at to metoder komplementerer hinanden (Frederiksen, et al., 2023). Udover at mine interviews har givet mig sproglig- og indholdsmæssig viden som jeg kunne bruge i min survey, har det også givet anledning til, at målrette uddeling af spørgeskemaet til en bredere målgruppe end mine interviewinformationer var, for at opnå et nuanceret resultat.

Interview

Jeg har valgt en semistruktureret interviewform, hvilket betyder, at jeg på forhånd har afklaret og defineret de temaer og forskningsspørgsmål som jeg vil søge at afdække, for dermed i sidste ende at kunne besvare min problemformulering (Tangaard & Brinkmann,

2020). Fokusområderne i mine interviews er: 1) Indsigt i udbredelse og viden om opioider (i netværk og personligt), 2) indsigt i- og viden om risici, 3) viden om overdoser, 4) hvilke begreber og ord bruges og 5) indsigt i hvad de unge ønsker formidlet, og hvem det skal formidles af. At mine forskningsspørgsmål fungerer som styrende for mine interviewspørgsmål, betyder ikke at jeg ikke kan afvige fra dem, i stedet åbner det op for at jeg kan følge informanternes fortællinger og lade disse være styrende frem for selve strukturen i interviewguiden (Tangaard & Brinkmann, 2020).

Min interviewguide har jeg arbejdet med ud fra en iterativ proces, og mit første interview betragter jeg som et "pilot-interview", hvor jeg testede mine overordnede tematikker med informanterne. Efter interviewet reflekterede jeg over mit sprogbrug og mine spørgsmål, og valgte at rette spørgsmål og foretage omformuleringer, for at forfine min metode (Tangaard & Brinkmann, 2020). Som eksempel fortalte en ung om et *drug-chart*, hvilket er et skema over hvilke stoffer der kan mixes med andre ud fra en rød/gul/grøn risiko skala. Jeg valgte derefter at indarbejde dette i min interviewguide, for at bringe det op som spørgsmål i de efterfølgende interviews. I forberedelsen af mine interviews, har jeg tilrettet interviewguiden ud fra notater, som jeg har gjort mig undervejs.

Informanter

Som tidligere beskrevet, har min tilknytning til Antidote Danmark, givet mig adgang til feltet, og det er via foreningens kanaler, at jeg har fundet mine informanter. Dette betyder at de unge jeg har interviewet, kan tænkes at have en større personlig erfaring med opioider, og stoffer generelt, end den gennemsnitlige unge har. Til gengæld kan det også tænkes, at de har en indsigt i feltet, som kan være værdifuld for undersøgelsen, da de kan give indblik i konkrete levede erfaringer. Dét at de på forhånd kender til Antidote Danmarks værdier og metoder, ser jeg som en fordel, da de på grund af min tilknytning til foreningen, med rette kan formode, at jeg forholder mig fordomsfrit til deres eventuelle brug af stoffer.

I perioden 15. januar - 13. marts 2025 har jeg foretaget to gruppeinterviews og fem individuelle interview med i alt 9 unge i alderen 18-28 år. Alle interviews er foregået ud fra

de unges ønsker og præmisser. Seks af interviewene er foregået i lokaler jeg har booket til formålet på lokale biblioteker eller i beboerhuse, to af de individuelle interviews er foregået telefonisk, og et enkelt interview er afholdt i Antidote Danmarks lokaler. Alle interviews har varet mellem 45 - 90 minutter. To af de unge har Antidote Danmark fået kontakt til, da de har deltaget i en Antidote Pop-in event, hvor man får vejledning i brug- og udlevering af næsespray, to unge har været til oplæg afholdt af Antidote Danmark på deres uddannelsesinstitution, tre unge er formidlet via andre unge med kendskab til foreningen, og to unge har foreningen fået kontakt til via personlige kontakter. Alle unge er i første omgang kontaktet af velkendte ansatte i foreningen, og med de unges accept, har jeg derefter kontaktet dem via sms eller opkald. I oversigten herunder ses mine anonymiserede informanter, ud fra variablerne: navn, køn, alder, landsdel, beskæftigelsessituation, og deres erfaring med opioider.

Navn + køn	Alder	Landsdel	Beskæftigelse	Erfaring med opioider
Kaja (k)	20	Fyn	H.F	Har brugt opioider, gør det ikke længere, men kender nogen der gør
Eik (m)	21	Fyn	H.F	Har ikke brugt opioider, bruger andre euforiserende stoffer
Frede (m)	28	København	Uden for beskæftigelse	Bruger opioider
Rolf (m)	20	Jylland	H.F	Har brugt opioider, men gør det ikke længere, bruger andre euforiserende stoffer
Naja (k)	19	Jylland	Gymnasiet	Har ikke brugt opioider, bruger andre euforiserende stoffer
Mads (m)	25	Jylland	Arbejde	Har brugt opioider, gør det ikke længere, men kender nogen der gør
Mark (m)	21	Sydsjælland	Arbejde	Har brugt opioider, gør det ikke længere, men kender nogen der gør
Niels (m)	24	Jylland	Arbejde	Har brugt opioider, gør det ikke længere, men kender nogen der gør
Isak (m)	18	København	Gymnasiet	Har ikke brugt opioider, men kender folk der gør

Skema Informanter

Behandling af interviewdata

Med tilladelse fra mine informanter, har jeg optaget mine interviews. Jeg har forklaret de unge, at det giver mig en mulighed for at genhøre vores samtale, og dykke ned i detaljer, om både det de fortæller mig, men også de spørgsmål jeg stiller. Jeg har transskriberet mine interviews, og efterfølgende har jeg foretaget en *bottom-up* tematisk analyse hvilket betyder, at jeg først har udviklet koder ud fra de transskriberede interviews, og derefter har jeg ud fra koderne, dannet temaer: "[...] the data provide the bedrock for identifying meaning and interpreting data" (Willig, et al., 2017, s. 22). Min kodning har dermed været empiristyret. Denne metode har jeg valgt, for at forholde mig så åbent som muligt til mine data, og for at indfange de spontane udtalelser og emner der dukkede op under mine interviews, som ikke på forhånd var bestemt i min interviewguide. Jeg har derfor gentagne gange gennemgået mine data, da antagelsen i en *bottom-up* tematisk analyse er at: "Coding 'gets better' (i.e. develops depth and moves beyond the obvious surface level) through immersion in, or repeated engagement with, the data" (Willig, et al., 2017, s. 20). Jeg har systematisk samlet koder på tværs af interview, for at få øje på nuancer og tendenser, hvilket til sidst har ført mig til temaer, der kan hjælpe mig med at besvare mine undersøgelsesspørgsmål og min problemformulering.

Spørgeskema

Det har ikke været muligt at finde et dansk valideret spørgeskema, der er egnet til at undersøge det jeg vil undersøge. Et valideret spørgeskema er et spørgeskema der er testet, og hvor der i samme forbindelse er udgivet en valideringsartikel. Et valideret spørgeskema måler det, det skal, og gør det præcist. Dette gøres altid i relation til en bestemt målgruppe (sbst.dk, 2025). Jeg har i stedet anvendt et valideret spørgeskema fra John Hopkins University i USA: Brief Opioid Overdose Knowledge (BOOK) Questionnaire. BOOK er udviklet og valideret med det formål, at synliggøre videnshuller i forhold til risici for opioid overdosis, for derefter at kunne planlægge og indrette uddannelse og udbredelse af viden om emnet (Dunn, et al., 2016). Dette stemmer i høj grad overens med formålet med min undersøgelse.

Jeg har oversat BOOK til dansk, og foretaget mindre ændringer og tilføjelser for at få det tilpasset dansk kontekst, samt for at inddrage den viden jeg havde indhentet i mit første datasæt (interviews). Som tidligere beskrevet, har jeg fået sparring af en læge i Antidote Danmark, i udarbejdelsen af spørgeskemaet. Det har jeg gjort for at sikre en så høj kvalitet som muligt, da spørgeskemaet indeholder medicinske begreber.

Som BOOK spørgeskemaet, er mit spørgeskema inddelt i 3 temaer: 1) viden om opioider, 2) viden om opioid-overdoser og 3) viden om håndtering af en overdosis. Jeg har brugt samme svarmuligheder som der bruges i BOOK: rigtigt/forkert/ved ikke, på nær til det sidste spørgsmål - et åbent spørgsmål, hvor respondenterne stilles frit med hensyn til formulering af svar. Åbne spørgsmål bør i følge Olesen (2006) være sjældne, da de er tidskrævende at bearbejde og fordi: "[...] de strider imod den slags undersøgelses lukkede logik" (Olesen, 2006, s. 19). Spørgeskemaet indeholder variable: alder, postnummer, om respondenterne kender nogen der har prøvet at tage opioider, eller selv taget dem, samt køn og uddannelse. Spørgeskemaet er udarbejdet i REDCap, der er en sikker webapplikation til opbygning og administration af databaser og spørgeskemaer (project-redcap.org, 2025).

Respondenter og gatekeepere

Via mail har jeg i perioden 10.03.25 - 14.03.25 sendt mit spørgeskema til:

- 182 gymnasier/HF
- 88 andre uddannelsesinstitutioner som EUC, handelsskoler, håndværkerskoler og SOSU-skoler
- 211 efterskoler

I og med at spørgeskemaet er sendt til i alt 481 uddannelsesinstitutioner, må der tænkes at være en stor variationen af respondenter. Spørgeskemaet er sendt til en kontakt-mailadresse, og det har derfor været en administrativ medarbejder der har modtaget det i første omgang. Denne modtager har dermed fungeret som *gatekeeper*. Jeg har udspecificeret undersøgelsens formål i et følgebrev, med øje for at gatekeepere besidder en magtposition, der kan være afgørende for videreformidling af spørgeskemaet til

eleverne (Olesen & Monrad, 2018). Jeg har fået blandet feedback fra gatekeeperne, herunder både beskeder om at spørgeskemaet er sendt videre til elever, og beskeder om at: "[...] vi får rigtig mange af jeres slags henvendelser og af samme grund ikke kan belaste vores lærere/elever med dette" (mailkorrespondance, 14.03.25)

Sociale medier og øvrig distribution af spørgeskema

Udover at sende spørgeskema til uddannelsesinstitutioner som netop beskrevet, er det også distribueret via Antidote Danmarks sociale medier (Facebook, Instagram), med betalt kampagne i perioden 07.04.25 – 01.05.25. Det er ikke lovligt at målrette kampagner til unge under 18 år på sociale medier, derfor har kampagnen været målrettet: Danmark, facebookprofiler i alderen 18 – 30 år.

Derudover har Antidote Danmark fået trykt plakater med QR kode til online spørgeskemaet, og plakaterne er sat op/delt ud i Vejle, Århus, København, Kolding og Herning (hvor unge opholder sig: klubber, (skate)parker, kollegier og gadebilledet) i perioden 11.04.25 – 15.04.25.

Resultater

I alt har jeg modtaget 1.415 besvarelser, hvoraf 954 er besvarelser fra elever tilknyttet uddannelsesinstitutioner, som spørgeskemaet blev sendt til i første runde. De resterende 461 besvarelser er registreret efter opstart af kampagne på sociale medier og uddeling af plakater. Det er dog uvist om der også er besvarelser fra uddannelsesinstitutionerne blandt de 461 svar, da spørgeskemaet forblev åbent for alle modtagere indtil 1. maj 2025.

Inddragelse af målgruppen

Flere informanter har under vores interview, tilbudt at hjælpe med at sprede viden om opioider og overdoser. Jeg har derfor spurgt om de havde lyst til at bidrage med input til spørgeskemaet, hvilket de sagde ja til. De unge har bidraget med forslag og tilføjelser af begreber. Som eksempel nævnte en ung, at: "Du kan også pointere at Kodein er det vigtigste aktive stof i Lean som mange unge kender fra Rappere og musik (Feltnoter, 07.03.25). En anden ung foreslog at der udloddes en præmie ved lodtrækning blandt

respondenterne (Feltnoter, 27.02.25), og et tredje væsentligt bidrag fra en ung, var en kommentar til det sidste spørgsmål i spørgeskemaet: "Til allersidst: Hvis du har ideer til hvordan vi kan sprede viden om overdoser til unge, må du meget gerne skrive det her:". Den unges kommentar lød: "Til dette vil jeg nok også inddrage at informationen kan være til nytte for at hjælpe med at redde liv, da det nok kan vække en motivation for brugeren der tager spørgeskemaet (Feltnoter, 07.03.35). Dette resulterede i at spørgsmålet i den endelige version af spørgeskemaet, som det kan ses i bilag 1, blev ændret til: "Til allersidst: Viden om opioider og overdoser kan redde liv, så hvis du har ideer til hvordan vi kan sprede viden om overdoser til unge, må du meget gerne skrive det her:". To unge har bidraget med illustrationer, til brug som blikfang for spørgeskemaet på sociale medier. Unge har også deltaget i uddeling af plakaten. Kriteriet har været at de blev delt ud/hængt op hvor unge færdes, men derudover har de unge selv besluttet hvor og hvordan plakaterne blev distribueret.

Feltnoter

Fra mit første møde med informanterne i forbindelse med mine interviews, til arbejdet med surveyundersøgelsen, både før og under, har jeg taget notater af de unges udsagn, deres handlinger og mine refleksioner. Dette betyder, at de overlappende aspekter af den sociale verden jeg har observeret og noteret, bliver til data, som dårligt lader sig indfange gennem interviews (Frederiksen, et al., 2023). Feltnoterne inddrager jeg i min analyse, i anonymiseret form.

Anonymisering & etiske overvejelser

Informanterne til mine interviews i dette speciale har alle udfyldt et informeret samtykke, baseret på de gældende regler for samtykke jf. GDPR og Aalborg Universitet, og de er ligeledes mundtligt informeret om samtykket (Aalborg Universitet, 2025). I overensstemmelse med de gældende regler blev det understreget, at deltagelse var frivillig og at deltagerne til enhver tid, kunne trække deres samtykke tilbage. Derudover blev deltagerne informeret om, at personoplysninger ikke blev delt med nogen ud over mig og foreningen Antidote Danmark. Endelig blev deltagerne informeret om, at alle interviews ville blive transskriberet og analyseret. Det blev understreget, at alle deltagere

bliver anonymiseret. Respondenter der har deltaget i surveyen, har haft mulighed for at deltage anonymt, medmindre de har ønsket at deltage i en lodtrækning om præmier, da dette ikke lader sig gøre uden kontaktinformation.

Da jeg belyser private aspekter af de unges liv, stillers der etiske krav til behandlingen af data og udarbejdelsen af analysen, som går ud over de formelle krav om overholdelse af GDPR. Ifølge Kitchener & Kitchener (2013) er de mest centrale etiske principper man skal overholde inden for socialforskning: 1) gør godt, 2) gør ikke skade, 3) respekt for mennesker, 4) vær retfærdig og 5) hold dine løfter og vær troværdig. En mekanisk anvendelse af etiske principper kan dog føre til etiske problemer, og det er vigtigere at man forbliver åben over for de etiske spørgsmål der opstår undervejs, end at man beslutter sig for sine etiske principper på forhånd, og derefter blindt udfører sin undersøgelse (Brinkmann, 2015). Helt overordnet kan man lade sig styre efter *The Golden Rule*: "[...] act in such a way toward others as you would wish them to act toward you or others you love" (Kitchener & Kitchener, 2013, s. 8). I arbejdet med dette speciale har jeg været bevidst om mit ansvar for at behandle mine kilder med respekt, og jeg har været åben omkring min dagsorden. Helt konkret har jeg blandt andet haft etiske overvejelser i forbindelse med interviewsituationer, herunder hvordan jeg har kunne møde de unge på deres præmisser. Et andet etisk opmærksomheds punkt for mig, er hvilken betydning min tilknytning til Antidote Danmark kan have. Dette har jeg beskrevet tidligere i dette kapitel.

Perspektiver på mixed methods

En stor udfordring ved at gennemføre mixed methods-undersøgelser er, at kombinationen af flere former for metoder indebærer mere arbejde. Dette mer-arbejde inkluderer ikke bare udvikling, design- og gennemførelse, men også den efterfølgende analyse og forsøg på integrering af analyseresultater (Frederiksen, et al., 2014). Min brug af mixed methods, hvor jeg har foretaget en sekventiel dataindsamling har betydet, at jeg er kommet relativt sent i gang med min spørgeskemaundersøgelse, og derfor sent inden for min tidsramme, har mulighed for at foretage mine analyser. Ud fra dette, kunne jeg med fordel have foretaget en *samtidig dataindsamling*, hvilket er en anden mixed methods dataindsamlingsmetode, hvor man som betegnelsen indikerer, indsamler data

sideløbende. Fordelen ved at jeg har kombineret metoder (triangulering) er, at jeg får bedre mulighed for en nuanceret forståelse af det fænomen jeg undersøger (Frederiksen et al., 2014). En udfordring har været, at jeg er endt op med at have et større datahav end jeg havde regnet med, hvilket har gjort det svært for mig at komme i dybden med den samlede mængde empiri. I min analyse vil min kvalitative empiri udgøre min primære analysegenstand, og ud fra min kvantitative empiri vil jeg kunne nuancere mine kvalitative fund. Dermed bliver tematikker fra min kvalitative undersøgelse styrende for analysen, og kvantitative data supplerer og perspektiverer disse data. Det er dog ikke alle mine interviewtemaer jeg har haft mulighed for at inddrage i min surveyundersøgelse, da det ikke er muligt i samme grad at komme i dybden med kvantitative data, som det er med kvalitative data.

Kvalitet i mit speciale

For at sikre kvaliteten i mit speciale har jeg forholdt mig systematisk til tre centrale videnskabelige kvalitetskriterier: validitet, reliabilitet og neutralitet. Disse begreber danner tilsammen grundlaget for en troværdig og reflekteret undersøgelse (Monrad & Olesen, 2018).

For mit speciale har det været afgørende at skabe overensstemmelse mellem min problemformulering, de indsamlede data og den virkelighed jeg ønsker at undersøge. Det har blandt andet betydet, at jeg nøje har overvejet, hvilke typer data jeg havde brug for, og hvordan jeg bedst kunne tilvejebringe disse data. Eftersom min undersøgelse omhandler unges perspektiver og erfaringer, har det været væsentligt for mig, at jeg netop har talt med unge, hvilket har været et bevidst valg, der bidrager til undersøgelsens validitet og dermed dens sandhedsværdi. Desuden har jeg inddraget eksisterende forskning inden for området, hvilket yderligere styrker validiteten af mit speciale (Monrad & Olesen, 2018).

Som beskrevet betragtede jeg mit første interview som et pilotinterview, for at teste og justere mine spørgsmål, hvilket har øget kvaliteten af mine interviews. I den kvantitative del af undersøgelsen har jeg udviklet spørgeskemaet i samarbejde med målgruppen, for at sikre, at spørgsmålene blev forstået som tilsigtet. Ifølge Monrad & Olesen (2018)

indebærer reliabilitet i kvantitativ forskning også spørgsmålet om stabilitet – altså om man ville få samme svar, hvis man gentog undersøgelsen. Dette har jeg ikke haft mulighed for at teste. Til gengæld har jeg benyttet metodetriangulering, hvilket har styrket undersøgelsen og dermed har jeg i en vis grad, udlignet svagheder ved de enkelte metoder.

For at leve op til neutralitetskriteriet, har jeg lagt vægt på at beskrive min tilknytning til foreningen Antidote Danmark, og at det er via foreningen, at jeg har fået kontakt til mine informanter. Neutralitetskriteriet kendes sommetider som objektivitet, men ifølge Bourdieu handler det at være objektivt om, at man reflekterer over ens påvirkning af data (Monrad & Olesen, 2018). Jeg har tidligere reflekteret over, og beskrevet min position og bias i feltet, og vil i tråd med den kritiske realistiske forståelse af viden understrege, at der ikke findes en endegyldig sandhed som kan bekræfte, at min undersøgelse er det eneste sande. Sandhed kan fremkomme på mange forskellige måder, og muligheden for en ny sandhed vil altid være til stede (Andersen, 2007).

Opsummering

I dette kapitel har jeg beskrevet min position i feltet, og hvilken indflydelse denne har haft på min dataindsamling. Jeg har dernæst argumenteret for mit valg af mixed methods, herunder hvordan metoden giver mig forskellig adgang til virkeligheden. I samme forbindelse har jeg illustreret min sekventielle dataindsamling, fra problemformulering til analyse. Derefter har jeg præsenteret mine dataindsamlingsmetoder, og hvordan jeg har inddraget målgruppen i mit arbejde med spørgeskemaet. Jeg har efterfølgende beskrevet mine etiske overvejelser og hvordan min valgte metode mixed methods, ser ud gennem en kritisk realistisk prisme. Jeg har præsenteret perspektiver på mixed methods, og hvilke konsekvenser denne metode har for mit speciale. Jeg har afrundet kapitlet med en refleksion over mit speciales kvalitet.

7. Analyse

Eftersom min undersøgelse er foretaget på to niveauer, har jeg valgt at inddele min analyse i to delanalyser. I delanalyse 1 undersøger jeg hvad unge ved om opioider og overdoser, hvordan de tilegner sig viden, og hvordan denne viden formes, udfordres og operationaliseres i praksis. I delanalyse 2 undersøger jeg hvordan unge kan inddrages i undersøgelsesfasen og formidlingen af viden om opioider og overdoser. Hver delanalyse afrundes med en kort delkonklusion.

Delanalyse 1

Med denne analyse besvarer jeg to af mine undersøgelsesspørgsmål: 1) Hvad ved unge om opioider og overdoser, 2) Hvor henter de deres viden? Ved hjælp af Bourdieus begreber om felt, habitus, kapital og doxa, analyseres data fra mine interviews. Data fra min survey inddrages for at nuancere analysen. Samtidig anvendes sense-making teori, som fokuserer på, hvordan mennesker skaber mening ud fra deres position i verden, samt relevante pointer fra forskning i feltet, som redegjort for i kapitel 4: Forskning på området.

Viden om opioider og overdoser

Analysen indledes med en kortlægning af aktørernes positioner i det sociale felt omkring opioider. Det fremgår hurtigt, at feltet umiddelbart er præget af en opdeling mellem unge med erfaring og specialiseret viden og unge, der kun har et overfladiske kendskab til disse stoffer. Mark, en af mine informanter, beskriver denne differentiering tydeligt:

”Nu tror jeg i hvert fald, at alle har hørt om et eller andet udtryk for opiater eller benzodiazepin. Oxy, dol, et eller andet, hvad man nu kalder det. Jeg tror, at der er rigtig mange, der ikke overhovedet forstår, hvad der ligger bag. Forstår ikke, at der er en gruppe, der hedder opiater eller opioid, og så er der en gruppe af benzodiazepin [...]. Jeg føler ikke rigtig, at folk er så gode til at differentiere de forskellige piller og medicin. Jeg føler, at alle unge har hørt om det, men der er meget få, der rent faktisk ved hvad det er” (Mark).

Gennem sin viden, adskiller Mark sig fra ”de andre unge”, som han beskriver som overfladisk informerede. Han giver både udtryk for at kende forskellen på opioider og benzodiazepiner, og de slangudtryk der bruges om disse stoffer. Han bruger også betegnelsen medicin om stofferne, hvilket flere af mine informanter gør, som også nævnt i indledningen. Denne fælles forståelse er ikke forkert, da netop disse stoffer bliver brugt medicinsk til smertelindring (Altomstoffer, 2025), men at det er den betegnelse de unge bruger, kan ifølge Møller, et al., (2024) kan være med til at forvrænge opfattelsen af risici forbundet med stofferne. Med sit udsagn placerer Mark sig selv i en særlig position i feltet som insider og ”ekspert”. Denne fornemmelse for ens plads er samtidig en fornemmelse for andres plads (Bourdieu, 2014) hvilket kommer til udtryk i følgende udsagn:

”Jeg tror, vi nok skal tilbage til sådan noget 2017, eller sådan noget hvor jeg begyndte at se det starte. Men jeg var nok også sådan en af de første, der... Eller helt sikkert ikke en af de bogstaveligt første, men altså... inden der var en kultur omkring det, prøvede jeg det rigtigt. Det var først Benzo'er, Xanax jeg prøvede i sådan noget 2017-18. Og så et halvt år til et år efter Oxy. [...] Og så er det bare blevet helt vildt siden. Nu er der nærmest ikke nogen, der ikke kender til det. De ved måske ikke så meget om det. De ved helt sikkert ikke så meget om det. Men de ved, hvad det er. De har hørt om det, og ved, at det er noget, man kan tage” (Mark).

Mark beskriver her hvordan han havde sin debut med at tage opioider før der, som han siger *var en kultur omkring det*. Så selvom han retter sig selv da han siger, at han *var en af de første*, går hans erfaringer med pillerne længere tilbage end tidspunktet for offentlighedens opmærksomhed på, at det er et stof unge bruger. Han indtager dermed nærmest en position som veteran i feltet. Marks erfaring repræsenterer en særlig kultur i feltet – ikke nødvendigvis anerkendt i det officielle system, men betydningsfuld blandt jævnaldrende. Hans viden er ikke baseret på formel læring, men er indlejret i praksis og erfaring, hvilket gør den relevant i et Bourdieusk perspektiv. Hans viden og erfaringer, kan siges at være en del af hans habitus, der som tidligere beskrevet er kendetegnet ved at være et produkt af de sociale sammenhænge, man har levet i, og påvirker den måde man forstår og handler i verden (Wilken, 2011).

Med mine interviewspørgsmål har jeg også forsøgt at synliggøre hvilken viden de unge har om overdoser. Da Mark uddyber sin egen viden, udtrykker han samtidig at unge generelt mangler viden om- og en opmærksomhed på symptomer på en overdosis:

”Mig: I forhold til symptomer på overdosis, er dit indtryk at unge er opmærksomme hvis der sidder en og er lidt træt - lader man ham så bare ”sove den ud”?

Mark: Ja, 100 procent. Jeg tror ikke, at folk kender særlig meget til symptomer. Det er også begrænset hvor mange af symptomerne, jeg selv har kendt til i lang tid. Selvom jeg føler, at jeg ved en del om forskellen på de forskellige piller. Jeg vidste fx ikke, at den der vejtrækning, når man ligger og er på kanten til at overdosere, hvor det lyder som snorken. Jeg vidste godt, at blå og blege læber og fingerspidser var et dårligt tegn [...], jeg tror virkelig ikke, at de der symptomer på overdosis er noget folk, kender så meget til”

Mark viser her, at han har et indblik og en viden om symptomer på en overdosis, som han ikke mener er alment kendt. I hans udsagn bliver det tydeligt, at han er ”blevet klogere” undervejs, og at han ikke altid har kendt til ret væsentlige symptomer som besværet vejtrækning. Han har derfor været igennem en læringsproces. Denne tillærte viden er blevet en del af Marks habitus, der her skal forstås som: “[...] en internalisering af det sociale, set fra en bestemt synsvinkel i et bestemt felt (Prieur, 2006, s. 42). Det samme giver Niels udtryk for, da jeg spørger ham om hvad unge omkring ham ved om symptomer på overdosis: ”Man ved ikke rigtigt noget, og man snakker slet ikke om det” (Niels). Andre af mine informanter giver udtryk for lignende indtryk af hvilken viden unge generelt har. Rolf siger: ”Folk de er uvidende. Folk sætter sig ikke ind i det før de prøver det. De lytter til deres kammerater, som måske ikke har styr på det” (Rolf). Disse udsagn placerer informanterne i feltet som *erfarings eksperter*, og ”de andre unge” i feltet, der ikke har samme erfaringsniveau, kommer til at stå i modsætning til disse eksperter.

Dyrekøbte erfaringer

Erfaringseksperternes viden og indsigt har for nogle af de unge været dyrekøbt, som Frederiks fortælling her er et eksempel på, da han svarer på spørgsmålet om hans egen, og hans venners, kendskab til symptomer på overdosis:

"Frede: Ja, vi kender det allesammen. Hvis ikke så havde jeg også været død nu.

Mig: Hvordan tænker du?

Frede: Hvis jeg ikke vidste det, så havde jeg ikke taget det i betragtning og så havde jeg dummet mig. Jeg har haft mange overdoser men de har ikke været dødelige, men jeg havde haft mange flere hvis jeg ikke havde vidst de her forholdsregler, og så havde en af dem nok været dødelige

Mig: Hvad er det for nogle forholdsregler du tænker på?

Frede: Fx alle de forholdsregler, de ting jeg ved man skal kigge efter ved en overdosering, det gør mine venner også, som er dem jeg tager stoffer med, så jeg er i et miljø hvor man ved hvordan man skal tage hånd om det.

Mig: Betyder det at I hjælper hinanden hvis sådan noget opstår?

Frede: Ja, altid altid"

Dette giver et indblik i betydningen af viden i praksis: hvilke konsekvenser det kan have hvis de unge mangler viden om stoffer og overdoser. Fredes udsagn siger også noget om, at han er en del af en kultur, hvor alle ved hvordan de skal hjælpe hinanden, hvis en af dem får en overdosering. Ifølge Wilken (2005) henviser habitusbegrebet i en vis udstrækning til begrebet *kultur*, og i visse sammenhænge bliver habitus koblet til *vane*. Men først er fremmest er det et begreb der: "[...] forholder sig til det, folk gør, og som er designet til at forklare, hvorfor de gør, som de gør i det kontekster, de gør det i" (Wilken, 2005, s. 215). Når Frede og hans venner ved hvordan de skal tage hånd om overdoser, og altid hjælper hinanden, kan det ses som et eksempel på, at de har tilegnet sig viden, der gør dem i stand til at handle meningsfuldt, og at de omsætter denne viden til praktisk handling. Niels fortæller også om hans personlige erfaringer med overdoser:

"Niels: Jeg har været utrolig heldig. Jeg har altid kaldt det, at jeg har været luksus-junkie. Jeg har været meget heldig hele vejen igennem mit misbrug.

Mig: Hvordan?

Niels: Både i aldrig at blive taget af politiet og sådan noget når jeg har lavet kriminalitet. Eller bare i forhold til at være i live. Vitterligt bare i forhold til, at jeg stadigvæk er i live den dag i dag. Med nogle af de doser jeg har taget, der bruger jeg slet ikke være i live. Men det er jeg".

Niels er en af de unge som jeg har talt med, der har omfattende viden om opioider og overdoser, og som i høj grad lever op til at være erfaringsekspert. Men som han selv beskriver, har hans erfaringer været tæt på at koste ham livet. Man kan læse ud fra Niels udsagn, at han har brugt stofferne gennem længere tid, hvilket kan kobles til Bourdieus betegnelse af habitus som en social skæbne, som individet socialiseres ind i (Wilken, 2005). Niels beretter også om hans første erfaring med overdoser:

”Han sad ved siden af mig, jeg var 14-15 år på det her tidspunkt, så det var sådan lidt et traume. Men jeg ved ikke, vi havde jo bare en fest agtigt og hyggede os. Og lige pludselig, så kigger jeg der til højre, og så sidder han bare fuldstændig livløs” (Niels).

Oplevelsen som Niels beskriver her, betyder at Niels i mange år har været en del af en kultur og et miljø, hvor stofbrug var normalt, og idet habitus skabes gennem socialisering, kan det tænkes at tidlig disponering for stofmiljøet, har været det som Niels har handlet i forhold til fremadrettet i sit liv. Habitus udstyrer nemlig individet med: “[...] en matrix for, hvordan de opfatter, forstår og derfor handler i givne situationer” (Wilken, 2005, s. 216). Men en vigtig pointe herved er, at habitus ikke er uforanderlig, hvilket Niels også er et eksempel på, som han fortæller:

”Efter jeg tog min overdosis, det var vitterligt på min 22 års fødselsdag jeg tog min overdosis, efter den dag var jeg overbevist om at jeg ville ikke blive 25. Så at jeg fylder 25 år om lidt, det er sådan lidt... det er ret mærkeligt for mig” (Niels).

Denne fortælling viser ikke blot, at habitus er foranderlig, men er også et eksempel på en af Bourdieus andre væsentlige budskaber: tilværelsen er måske genkendelig, men ikke forudsigelig. Samtidig knytter det an til Dervins (1998) pointe om, at mennesker ikke tænker og handler ens over tid og i forskellige kontekster.

Et supplement til de unges oplevede virkelighed

Det stigende antal af overdoser som beskrevet i indledningen, samt erfarings-eksperternes beskrivelse af, at der er mange unge der mangler viden om opioider og

overdoser, kan min survey også kan sige noget om. De kvalitative udsagn ovenfor sættes derfor her i perspektiv med resultaterne fra den kvantitative del af min undersøgelse, som viser et nuanceret og ujævnt vidensniveau blandt unge.

- 42,8 procent af respondenterne har svaret, at de ikke ved om langsommelig/ uregelmæssig vejrtrækning er et tegn på en overdosis, og 7,1 procent har svaret forkert -> 49,9 procent mangler dermed samlet set denne viden
- 40,9 procent har svaret, at de ikke ved, om kramper kan være et symptom på en overdosis, og 6,5 procent har svaret forkert -> 47,4 procent mangler dermed samlet set denne viden.
- 60,9 procent af respondenterne ved, at det øger risikoen for overdosis at blande opioider med andre stoffer/alkohol. Dette betyder dog stadig, at 39,1 procent mangler denne viden, på trods af at de fleste overdosis-dødsfald skyldes polysubstans-brug (Sundhedsstyrelsen, 2022).
- Den største mangel på viden ses i spørgsmålet om hvorvidt alle overdoser er dødelige. 59,2 procent af respondenterne svarer enten forkert, eller kender ikke svaret, hvilket viser en udbredt fejlopfattelse, da mange overdoser kan overleves med hurtig hjælp, fx ved brug af næsespray.

Disse resultater bakker informanternes vurdering op: Viden blandt unge er ujævn, fragmenteret og ofte upræcis, og den alment tilgængelige oplysning har ikke nødvendigvis sikret, at centrale fakta er kendt. At 49,9 procent ikke ved, eller svarer forkert på spørgsmålet om uregelmæssig vejrtrækning kan være et symptom på en overdosis, betyder samtidig at 50,1 procent har svaret rigtigt, og er bekendt med dette symptom. Det tyder trods alt på, at lidt over halvdelen af de unge, vil være opmærksomme, hvis en af deres kammerater begynder at trække vejret anderledes. Men det viser også, at der er brug for mere viden blandt unge, særligt set i lyset af, at over halvdelen ikke ved at antidot/Ventizolve næsespray kan stoppe en overdosis (henholdsvis 48,4 procent "ved ikke" og 3,1 procent "forkert").

Feltets doxa

Hensigten med det eksisterende forebyggelsesarbejde er at forebygge unges debut af brug af stoffer (Sundhedsstyrelsen, 2025), hvilket betyder at ”intet brug” og ”nul-tolerance” forståelser er den herskende diskurs i feltet (feltets logikker). Dette betyder at den viden de unge erfaringseksperter har, der kan betegnes som kulturel kapital, ikke opnår status som symbolsk kapital, da dette forudsætter en *omveksling* hvilket kun er muligt, hvis kapitalen opnår anerkendelse i feltet (Wilken, 2005). Dermed synliggøres endnu en aktør i feltet, nemlig de politiske beslutningstagere, herunder Sundhedsstyrelsen, der sætter retningen for hvilken viden der er legitim, og dermed de dominerende diskurser. De dominerende diskurser, bliver ifølge Bourdieu til feltets doxa - de logikker der ikke stilles spørgsmål til. Feltets logikker accepterer de unge eksperter jeg har talt med ikke:

”Niels: Man kan ikke stoppe folk fra at tage ting. Det kan man ikke. For vi er allesammen mennesker. Der vil altid være folk, der vil tage stoffer. Så der vil altid være et forbrug et eller andet sted, og derfor vil der altid være et supply et sted.

Mig: Udbud og efterspørgsel, siger du?

Niels: Lige præcis. Og sådan vil det altid være, og sådan har det altid været, også selvom de prøver at gøre lortet ulovligt [...] jeg synes sgu det er latterligt. Jeg er dog ikke enig med folk i at, ting der er 100% syntetiske og kemikalier, det synes jeg ikke at man skal indtage. Det er lige præcis ikke særlig godt for kroppen om mest det man bliver afhængig af hvis man er det forkerte menneske, mens andre naturlige ting som cannabis eller svampe eller råopium er noget helt for sig selv. Fordi det er naturligt” (Niels).

Dette udsagn kan tolkes som et udtryk for, at Niels finder det nytteløst at fokusere på- eller interessere sig for, hvordan man forebygger at unge eksperimenterer med stoffer, og at fokus måske skal lægge et andet sted. Det betyder, at det der kæmpes om i feltet, er de fundamentale interesser, der udgør feltets eksistens (Mik-Meyer & Villadsen, 2021). Dog tager Niels afstand fra nogle typer af stoffer, de syntetiske stoffer, og argumenterer for at andre stoffer er noget helt for sig, fordi de er ”naturlige”.

Niels udsagn kan også ses som et udtryk for det Ege (2018) kalder for normaliseringsprocessen. Brugen af illegale stoffer er traditionelt blevet beskrevet som et subkulturelt fænomen, som noget relativt afgrænset, der ofte var ledsaget af andre former for afvigende adfærd, i opposition til normalsamfundet. Denne normaliseringsproces betyder at en række rusmidler har opnået en status der ligner den alkohol og tobak har (Ege, 2018). Dette er også en pointe som Niels fremhæver:

”Mennesker har taget stoffer lige siden de har fandtes. Vi har ikke taget lige så potente stoffer, lige så fucked up stoffer, kemikalske stoffer, som vi laver i dag, men vi har taget svampe siden vi var hulemænd. Nå ja og øl for den sags skyld, dengang man ikke kunne drikke vandet. Det har jo været en del af at være menneske altid, nærmest. Jeg føler lidt, at den der stigmatisering omkring, at stoffer er død og rædsel og djæveln selv, det har jeg altid været sur på. Fordi jeg synes, det er noget pis at folk kan få lov til at drikke alle de bajere og ryge alle de smøger de vil, uden at få noget lort. Fordi det er stoffer lige så meget som Tramadol og kokain og hash er” (Niels).

Med denne udtalelse, taler Niels ikke kun om hvordan brugen af stoffer er historisk forankret, men også hvordan diskurser om at nogle rusmidler er værre end andre (djæveln, død og rædsel), er med til at stigmatisere dem der tager stoffer. Stigmatiseringen kan i sig selv også siges at være forankret i historien, idet at brugen af rusmidler gennem tiden er blevet opfattet som en synd og/eller en forbrydelse, en sygdom eller en social afvigelse, samt at brugerne af disse stoffer er blevet opfattet som svage og amoralske individer (Ege, 2018). Disse forståelser kan siges at være en del af doxa i feltet, der som tidligere beskrevet er feltets common sense-forestillinger om ret og uret, normalt og unormalt mv. Rolf og Naja går skridtet videre end at normalisere brugen af stoffer, de fortæller hvordan de tager afstand fra alkohol, der ellers er accepteret bredt i de fleste af samfundets felter, og anser alkohol som et rusmiddel der er farligere end stoffer:

”Rolf: Alkohol det er dårligt. Stoffer er bedre og sundere end alkohol.

Mig: Så I drikker ikke?

Rolf & Naja: Nej.

Naja: Jeg har haft mine fester sammen med mine venner, men det har jeg ikke gjort så tit.

Rolf: Alkohol det skader. Det ødelægger sociale selskaber, folk bliver vilde og tænker sig ikke om. Stoffer... folk de er kærlige og hygges sig. De er positive. Det er min erfaring”.

Det skal nævnes at de stoffer Rolf henviser til som ”sundere end alkohol” primært er psykedeliske stoffer som svampe, eller centralstimulerende stoffer som MDMA. Niels, Rolf og Najas holdninger, bryder med feltets logikker, og kan derfor ses som en af de kampe der kæmpes i feltet. En kamp der ifølge et Bourdieusk perspektiv, vindes af agenter med mest symbolsk kapital – dét der opnår kollektiv anerkendelse i et givent felt (Mik-Meyer & Villadsen, 2021).

Det evige paradoks

Som beskrevet i problemfeltet (kap. 2), har flere fagprofessionelle udtrykt uenighed i, at oplysning om opioider kan føre til, at flere unge får lyst til at tage stoffet. De er altså uenige i diskursen: mere oplysning fører til et højere forbrug. Derimod efterlyser de mere oplysning ud fra devisen om, at det vil reducere overforbrug og uhensigtsmæssigt blandingsforbrug (Møller, et al., 2024). Dette er også et gennemgående dilemma, som flere af de unge italesætter, altså hvorvidt oplysning om rusmidler kan virke som en utilsigtet opfordring til at eksperimentere. Mark beskriver dette som ”det evige paradoks”, og hans refleksion rammer dilemmaet skarpt:

”Mark: Det er jo det evige paradoks

Mig: Ja? hvad tænker du?

Mark: Altså, jeg tænker bare, at på menneskelighedens historie har man set, at folk ikke stopper eller nedskalerer drastisk hvor meget de tager, fordi det er ulovligt. Eller fordi man siger, at de ikke skal.

Mig: Men er der nogen der begynder, fordi man står og fortæller dem om symptomer og kemi?

Mark: Det ville jeg aldrig nogensinde selv kunne sætte mig ind i at gøre. Men det er svært for mig at se, om nogen kunne finde på det. Det kan man jo ikke afvise. Men man kan sige det sådan, at folk der kunne finde på at tage det, fordi de hørte en informativ video eller foredrag om det. Altså, i hvilken situation kunne de så ikke finde på at tage det, kan man jo sige. Så jeg tror bare, man må erkende, at man ikke kan stoppe folk [...] Så handler det måske om at give dem de bedste vilkår for at gøre det”.

Mark udtrykker her et grundlæggende pragmatisk synspunkt, som deles af flere af informanterne. Synspunktet er at unge vil eksperimentere, og derfor er det bedre at give dem adgang til viden og værktøjer til at beskytte sig selv og hinanden. Denne taget for givet forståelse af at *unge vil eksperimentere*, deles af Ege (2018) der peger på, at det at bruge stoffer *typisk* er et ungdomsfænomen. Denne forståelse kan også siges at være en del af feltets doxa. Disse sandheder, eller taget for givet forståelser, fremstår så naturlige at man som aktør: “[...] underkaster sig dem ganske frivilligt (Mik-Meyer & Villadsen, 2021, s. 77). Niels deler synspunktet om, at det er vigtigt af få information ud til unge:

”Det tror jeg simpelthen ikke på. Hvis der er nogen, der har tænkt sig at prøve noget, så har de tænkt sig at gøre det lige meget hvad. Og så kan de lige så godt vide, hvordan de gør det rigtigt. Jo, det kan godt være, at der er nogen, der aldrig ville have taget stoffer i deres liv, der vil ende med at prøve at tage en enkelt Tramadol-pille eller et eller andet, som man kunne have undgået, hvis man kan sige det på den måde. [...] informationen er vigtigere at få ud end at skræmme folk. Det er den simpelthen, information om man gør det rigtigt. Eller ikke rigtigt, men at man er påpasselig, eller hvad man skal sige. Det er jo svært, når det kommer til rusmidler, og hvordan man gør noget rigtigt i gåsetegn” (Niels).

Med dette udsagn giver Niels udtryk for at have et skadesreduktionsperspektiv, der handler om at de unge skal oplyses om hvordan de ”gør det rigtigt”, og dermed passer på sig selv. Derudover belyser han, at der er et paradoks i at oplyse når det handler om

rusmidler, herunder illegalt brug af opioider, da stofferne jo er ulovlige og at målet er, at de unge ikke skal tage stoffer. Derved synliggør Niels kampen i feltet om legitim viden, og hvordan skadesreduktionsperspektivet, taber kampen i feltet til feltets logikker der bestemmes af *den dominerende klasse*, hvilket er kendetegnet ved mennesker med en stor mængde samlet kapital (Wilken, 2005). Et centralt aspekt i Bourdieus teori er, at viden ikke er neutral. Den er indlejret i magtrelationer, og spørgsmålet er ikke kun hvad der siges, men også hvem der siger det, og om det sagte bliver anerkendt som gyldigt. Denne kamp om legitimitet er tydelig i feltet omkring opioider og unges stofbrug. De unge i min undersøgelse besidder værdifuld viden, men denne viden opnår ikke status af symbolsk kapital i feltet. I følge Bourdieu (2021) tilkommer magten om hvilken viden der er legitim staten, og som tidligere pointeret er det staten der har det overordnede ansvar for oplysnings- og forebyggende arbejde i feltet.

Peer to peer

Flere informanter beskriver hvordan de har påtaget sig rollen som uformelle formidlere i deres egne kredse. Noget af det Niels har lært fra sig omhandler:

”[...] hvor ofte og hvor meget, hvad man må blande og sådan noget. Og hvordan man skal gøre klar til det og sådan nogle ting. Så man sørger for at have noget i maven, men du skal heller ikke lige have spist og sådan nogle ting. Folk omkring mig har ikke vidst noget som helst. Jeg har været nødt til at skulle fortælle folk om, hvordan de forskellige stoffer virker” (Niels).

Denne uformelle rolle som vidensbærer opstår ikke som et tilfældigt valg, men er en reaktion på, at ingen andre har gjort det. Det er et udtryk for agency – Niels handler i feltet ud fra sin habitus og sine erfaringer og forsøger at beskytte andre gennem viden. Når viden enten ikke er tilgængelig eller opleves som enten irrelevant, overdreven eller moraliserende, skaber unge deres egne netværk for viden og praksis. I disse netværk opstår der alternative former for autoritet, baseret på erfaring, pålidelighed og personligt ansvar. De fremstår derved som agenter der indtager positioner tæt på hinanden, og som agenter der befinder sig under ensartede betingelser. De har som følge heraf: [...] alle

chancer for at have ensartede dispositioner og interesser og for derved at producere ensartede praksisser og repræsentationer (Bourdieu, 2014, s. 53).

Naja har påtaget sig rollen som en der taler højt om stoffer over for sine venner, på trods af at det er emne, som de ikke gerne taler om: ”jeg er begyndt at italesætte sammen med dem og snakke med dem om det, men før var det også et stort tabu, så de var lidt bange for at snakke om det. Fordi deres forældre har været sådan lidt: nej altså” (Naja). Naja tilføjer her, at hun samtidig føler, at hun er med til at bryde et tabu, og at hun giver sin vennegruppe tryk i at kunne tale om stoffer. At hendes venner har været bange for at tale om emnet, og at Naja beskriver det som et tabu, kan ses som udtryk for unges bevidsthed om at samfundet, herunder også deres forældre, anser brugen af stoffer som noget man skal holde sig fra. De unge er socialiseret ind i denne forståelse, og det er dermed blevet en del af deres habitus: ”Habitus er således et begreb, der betegner de forhold, at objektive strukturer internaliseres kropsligt og former aktørers muligheder for handling” (Mik-Meyer & Villadsen, 2021, s. 76). Som det kan læses i ovenstående citat, vælger Naja at udfordre feltets logik, og det samme gør Niels:

”Jeg har altid været sådan... fordi jeg har taget stoffer så længe, og fordi jeg har lært mig selv, altså været på nettet, og bare lært mig selv alt der er at vide om stoffer, og hvad man kan blande, og hvad man virkelig ikke må blande, osv. Så har jeg altid virkelig været sådan en, i alle de vennekredse jeg har været i, det har været på gymnasiet, eller om det har været på gøjlernskolen, så har jeg altid bare ville fortælle folk... altså være informativ i stedet for dæmoniserende” (Niels).

Udover at Niels' udsagn kan tolkes som at han forsøger at gå mod en dæmoniserende diskurs, udtrykker han samtidig hvordan han har måtte lære sig selv alt det han ved, hvilket er et udtryk for agens, forstået som evnen og muligheden for at handle (Andersen, 2007). Her er det dog værd at minde om, at agenter i et felt ikke kun handler på baggrund af deres erfaring og viden, men også i spændingsfeltet mellem sociale forventninger og ens position i feltet.

Afvisning af budskaber

Flere af informanterne forklarer, at de ikke reagerer på generelle budskaber eller advarsler – de afviser dem instinktivt fordi de ikke giver mening i deres erfaringsverden. Her forklarer Mark det tydeligt:

”Man gider ikke tro på andres erfaringer. Altså man skal virkelig mærke tingene selv, eller forstå det meget dybdegående før man kan lære noget fra andre. Så når folk siger: stoffer er afhængighedsdannende, opiater er rigtig afhængighedsdannende, det er jo ikke noget, jeg nogensinde har tænkt yderligere over. Jeg vidste, det her er rigtig afhængighedsdannende. Men jeg er sådan her, hvorfor [bliver man afhængig]? Hvad er det, der gør det? Og stiller spørgsmål ved ting, ikke. Så det var bare ikke nok for mig at vide det her afhængighedsdannende” (Mark).

Dette er udtryk for en efterspørgsmål på mere dybdegående viden, og et ønske om at forstå sammenhænge. Dette kan tolkes som at den viden han er blevet præsenteret for, ikke løser et konkret informations-”gap” som Mark oplever, hvorfor han ikke finder den brugbar. At han ikke tildeler den tilgængelige viden mening, handler ifølge Bourdieu (2006) om Marks habitus, da habitus tildeler det der foregår i et felt, mening og værdi. På den måde er habitus ikke bare præget af sine omgivelser, men fungerer også som konstituerende for disse. Mark uddyber:

”Det er nærmest det samme som det der: lad være med at tage det. Hvis det er sådan: opiater er afhængighedsskabende... okay, det ved vi godt. Jeg *dismitter* den information, jeg lærer med det samme, inden jeg overhovedet tænker over det, fordi man har hørt det før. Så man har brug for at høre noget nyt, der kan være sådan, nå, hvad? hvorfor det? hvordan det? hvad det er? Det har jeg brug for at forstå” (Mark).

Her beskriver Mark hvordan han faktisk direkte afviser (dismitter) information, der ikke giver mening for ham. Deans, et al., (2020) der har undersøgt unges perspektiv på forebyggelseskampagner, finder som nævnt i kapitel 4: Forskning på området, frem til at det særligt er "nul-tolerance" holdninger der svækker de unges tillid til oplysning og budskaber.

Deres data viser også, at de unge generelt ikke har tiltro til forebyggelsesstrategier, da den information der formidles, ikke stemmer overens med deres egne erfaringer. Det samme finder Jenkins et al. (2017), nemlig at det er fokus på ”intet brug” i forebyggelsesstrategier, der får unge til at søge alternative strategier, da dette budskab ikke harmonerer med deres positive erfaringer, med at eksperimentere med stoffer. Dette betyder at vigtige budskaber ikke når de unge, hvilket kan have alvorlige konsekvenser som fx dødelige eller ikke-dødelige overdoser.

Ifølge Dervin (1998) virker kommunikation, herunder udbredelse af viden, bedre når: “[...] speakers are mandated to anchor themselves in their histories and their frameworks” (Dervin, 1998, s. 37). Med dette peger Dervin på, at der følger en særlig troværdighed, eller autencitet med, hvis dem der leverer budskaber, taler ud fra egne levede erfaringer, et peer to peer perspektiv. Isak kommer også med et eksempel på at information afvises: ”Der kan ske det at man skræmmer folk så meget, at man simpelthen benægter det” (Isak).

Gennem tiden har der været mange diskussioner om hvorvidt ”skræmmekampanjer” virker eller ikke virker. Diskussionerne har omhandlet alt fra skræmmekampanjer om rygning (Hansen, 2017), til forhold om EU-spørgsmål (Altinget, 2015), og det lader til at kampen om dette spørgsmål stadig er i gang. Som Isak illustrer i citatet herover, mister budskaber deres effekt, hvis de føles irrelevante eller ikke stemmer overens med den oplevede virkelighed. De unges afvisning af budskaber kan forstås som et resultat af mislykket sense-making, eller hvad Dervin (1998) kalder sense *unmaking*. Med begrebet sense unmaking forsøger Dervin at indfange, det der sker når viden ikke løser et konkret informations-”gap”, som tidligere beskrevet var noget Mark oplevede. Mads fremhæver et vigtigt perspektiv, nemlig at risikoinformation sjældent ændrer adfærd:

”Altså alle der tager stoffer ved jo, at der er risiko ved det på en eller anden plan. Det er egentlig noget, man sådan lidt mere affinder sig med. Jeg tror ikke, at man kan afskrække nogen fra at gøre det med at sige, at man bliver afhængig af det. Det tror jeg ikke. Det kommer aldrig til at virke. Hvor lang tid har der været stoffer i verden?”

Så lang tid, at der er blevet sagt ud af, at det bliver meget afhængigt af det farlige. Men det har jo ikke stoppet folk fra at tage stoffer” (Mads).

Her bliver det klart, at viden om risiko ikke er nok. Det handler i stedet om at forstå, hvorfor man på trods af viden, vælger at handle som man gør, og det kræver en forståelse af habitus og sociale normer. Mark, Isak og Mads udsagn viser tydeligt, hvordan modstand mod autoritet er indlejret i mange unges habitus. Oplysning der kommer i moraliserende eller forbudsgivende form, skaber automatisk afstand. Til dette har Dervin (1998) dog en pointe der handler om, at mennesker ikke tænker og handler ens over tid og i forskellige kontekster, hvilket stemmer ens med Bourdieus budskab om, at dog er habitus træg, men ikke uforanderlig. Dette kan forstås som at der kan være forskellige behov og åbenhed over for forskellige budskaber, alt afhængigt af tid og sted.

Det sker ikke for mig

Ud over at det hører ungdommen til at eksperimentere med rusmidler (Ege, 2018; Sundhedsstyrelsen, 2025), og at en normaliseringsproces har fundet sted, som tidligere beskrevet, peger mine informanter på, at der også er noget andet på spil, når der skal leveres vigtige budskaber til unge om opioider. Forestillingen om at ”det sker ikke for mig”, underforstået de risici de unge tager når de bruger opioider, er der flere af mine informanter der har peget på, er en udbredt forståelse blandt unge i feltet. Som Niels fortæller:

”Mig: Hvad for noget viden er vigtigst at få ud synes du?

Niels: Øh... Det er et svært spørgsmål. Et eller andet sted vil det være godt... [Niels afbrydes af sin kæreste og fortsætter så:] Ja, lad være med at tro... min kæreste sidder lige ved siden af. Hun siger: lad være med at tro, du er udødelig. Basically.

Mig: Ja? er det noget unge tror?

Niels: Ja, det er noget alt for mange folk tror. Specielt med stoffer. Fordi man også bare, man begynder sådan... så begynder man, så tager man sådan lige lidt mere, end man plejer. Og finder ud af, at man har det okay. Og så bliver man ved med at gøre det og tror, at man lige pludselig er udødelig overfor det indtil en dag. Det var

det, der skete med mig ved min OD. Jeg var overbevist om, at jeg ikke kunne overdosere på Tramadol”.

Niels (med sin kæreste på sidelinjen) peger her på, at det er en udfordring, at de unge tror de er udødelige. Hans udsagn siger også noget om, at denne tro på at være udødelig hænger sammen med de unges levede erfaringer med at tage stoffer, der tilsyneladende ikke har haft konsekvenser. Denne forståelse der er baseret på erfaringer som de unge har tilegnet sig, er hvad der definerer habitus, og disse levede erfaringer de unge har gjort sig gennem praksis, er et udtryk for hvordan ydre strukturer er blevet til indre strukturer, i form af opfattelser og hvordan de tænker om risici ved at tage stoffer (Prieur, 2006). Eik har samme indtryk, hvilket er, at de unge ofte baserer deres følelse af- og tro på at være udødelige, på erfaringer de har med at tage stoffer, uden at det har haft konsekvenser:

“They have heard all the stories, they know the statistics, and kind of like with smokers right, or you thinking you are not gonna get run over even though the statistics show you have a decent chance, you kind of get the sense of immunity, that it’s not gonna happen to you, that, you know, they tell you these stories like; the other night I took this many grams of this, and this many grams of that and I was drunk, and I was fine the next day. You know, so it’s all good” (Eik).

Også Eik giver udtryk for at følelsen af at være udødelig eller immun, er baseret på de unges erfaringer. Eik peger på, at det er et menneskeligt vilkår at tænke ”det sker ikke for mig”, og at det er de samme processer der er i spil, når unge stofbrugere føler sig immune over for de skader der kan ske ved stofbrug. Dette kan ses som et eksempel på, at på trods af at feltet består af agenter der befinder sig i forskellige positioner, findes der også en ”delt virkelighed”, der kan bruges i en mediering i kampen i feltet, samt at felterne ikke er autonome uden tilknytning til andre felter, eller sociale arenaer (Wilken, 2005).

Gør-det-selv skadesreduktion

Når der mangler relevant og lettilgængelig information, vender unge sig mod uformelle, erfaringsbaserede kilder og udvikler deres egne strategier for skadesreduktion. Dette er

ikke et afgrænset dansk fænomen, og er tidligere beskrevet af blandt andet Jenkins, et al. (2017): "To manage their own substance use and reduce related harms, youth employed a variety of ad hoc harm minimizing strategies that were reflective of their respective context" (Jenkins, et al., 2027, s.1). Dette er et tydeligt eksempel på det sense-making teori betegner som en reaktion på et "gap" – en situation, hvor individet oplever, at eksisterende viden ikke matcher deres behov, kontekst eller oplevede virkelighed (Dervin, 1998). De unge konstruerer derfor mening og handlemuligheder ved, at skabe deres egne løsninger. Mine informanter kommer med eksempler på sådanne strategier.

"Rolf: Jeg læser rigtig, rigtig, rigtig meget på det. Især harm reduction.

Mig: Okay, okay, det er interessant. Hvor læser man om sådan nogle ting?

Rolf: Harm reduction i sig selv, der er rigtig mange former. Der er også noget, der hedder Psychonaut Wiki, som er en Wikipedia-side for alle substanser der findes. Hvor du kan læse alt om deres effekter, hvilke sideeffekter, hvad du skal holde øje med. Dosis-mængde, længde af effekten. Du kan læse alt derinde. Og så er der Reddit-forum, hvor du kan læse andre folks experiences, og hvad de gør for at nedsætte... hvis du har den der bivirkning, så kan du tage nogle magnesium eller vitamin C for at være lidt sundere, når du nu allerede skader dit helbred. Så lave den der balance".

Her træder agens frem i praksis: Rolf er ikke passiv modtager af viden, men søger aktivt den viden han vil have, hvilket kan tolkes som at han reagerer på fraværet af relevant information, ved at udvikle egne strategier. Denne form for agens er hvad kritisk realisme betegner som kontekstafhængig kapacitet: en aktørs mulighed for at handle, givet strukturelle begrænsninger og individuelle ressourcer (Andersen, 2007). Det at Rolf, og flere af de andre informanter, vælger denne fremgangsmåde, er et udtryk for deres habitus, altså det indlejrede handlingsberedskab, man handler med og ud fra. De unges handlinger er styret af en praktisk sans for, hvordan man gebærder sig i den sociale verden. Når man handler som man gør skyldes det, at man ved hvordan man gør, og denne viden er indlejret i kroppen (Wilken, 2005). Et andet eksempel på at informanterne gør brug af gør-det-selv skadesreduktion er, at Mark har udviklet sin egen metode til at holde styr på sit stofbrug:

”Det vigtigste, jeg har gjort, det er at begynde at skrive ned, hver gang jeg tager noget, dato, og hvad jeg tager og hvor meget. Fordi så kan jeg holde styr på, hvornår jeg gør det, og så kan jeg lidt bedre få sådan et bredt perspektiv, når jeg kigger: Hov, jeg troede egentlig, at jeg var stoppet med Oxy, nu kan jeg se, at jeg alligevel har gjort det fire gange den sidste måned, og det har jeg slet ikke følelsen, når man lige tænker over det, fordi dagene går og alt muligt, og sådan, nej, men så har jeg lige prøvet det men... Så det giver mig ligesom et redskab til at kunne holde styr på, hvornår jeg har gjort det” (Mark).

Marks strategi som han beskriver herover, illustrerer at han reflekterer og udvikler nye praksisser for at navigere i feltets risici. I kritisk realistisk forstand synliggør dette en af feltets generative mekanismer: Fraværet af ekstern støtte eller præcis information skaber en situation, hvor selvmonitorering bliver en nødvendig og meningsfuld strategi. På samme måde bruger Niels uformelle redskaber i forsøget på at passe på sig selv: ”Jeg har altid brugt den app, der hedder KnowDrugs, hvor man kan gå ind og søge på det specifikke stof [...]. Den app har reddet mit liv” (Niels). Frede opfordrer også til selvmonitorering, og at der særligt er en ting man skal være opmærksom på, hvis man tager opioider:

”Frede: Hvis du ender der hvor du sidder derhjemme og gør det alene, det er der hvor problemet begynder at opstå, og i hverdagene og går lige ud på toilettet så de andre ikke kan se det og sådan, der begynder det...

Mig: Hvad tænker du det er et tegn på?

Frede: Afhængighed”

Fredes udsagn kan ses som et udtryk for, at det at eksperimentere med disse rusmidler efter hans mening, først bliver et problem, hvis der opstår en afhængighed, og at det derfor er vigtigt at være opmærksom på tegn på dette. Disse gør-det-selv skadesreduktionspraksisser repræsenterer ikke kun agens i klassisk forstand, men også det som Dervin (1998) ville kalde pragmatisk sense-making, hvilket er kendetegnet ved handlinger og beslutninger baseret på, hvad der fungerer i en specifik kontekst, snarere end på autoritativ ”korrekthed”, eller det Bourdieu ville kalde feltets ”taget for givet

forståelser”. De unge udfylder dermed, med egne strategier, de ”gaps” de oplever i den officielle viden der er tilgængelig. Mads fortæller også hvordan han på egen hånd, har forsøgt at reducere risici forbundet med brug af stoffer:

”Mads: Det kræver ret meget at sætte sig ind i, hvad tingene ligesom gør. Det er ikke bare lige noget, alle gider. Jeg kan huske, da jeg sad på efterskole, i 1. g tror jeg, der har jeg siddet og kimet en dansk hjemmeside med, hvor det er stofbrugere, der deler deres erfaringer.

Interviewer: Hvorfor gjorde du det?

Mads: Det gjorde jeg bare for at finde ud af, hvad jeg kunne gøre med de forskellige ting. Kan jeg blande det her? Kan jeg blande dit? Kan jeg blande dat? Kan jeg gøre det her uden, at der er nogle større risici ved det osv.?”

Som Mads beskriver det herover, kræver det en hel del at udvikle disse gør-det-selv skadesreduktionsstrategier, og det kan derfor antages at unge med mindre kapital, ikke vil udvikle samme handlingsmønstre (habitus). Dette er et udtryk for hvordan habitus udgør et bindeled, hvorigennem den objektive struktur og den subjektive erfaring forenes, og det er således gennem habitus at forholdet mellem social struktur og individuel handlekraft (agens) bliver muliggjort og synlig (Hilten, 2021).

Hvad virker?

Hvad peger de unge selv på virker? Under mine interviews viser det sig hurtigt, at de unge efterspørger formidling der er brugbar og relevant i den virkelighed de agerer i – oplysning og budskaber skal ”make sense”. Mark formulerer meget klart, at det skal komme fra nogen der forstår hvordan feltet fungerer, fra nogen der selv er, eller har været, en del af det:

”Jeg føler fra mit perspektiv, der er det nok, på en eller anden måde skal man lidt høre det fra dem, at man hører om stofferne fra. Det er det mest effektive i hvert fald. Da jeg begyndte at se nogle af de musikere og rappere, som jeg har hørt, ikke promovere det, men i hvert fald tale meget om det. Når man begynder at se eller

høre dem, åbne sådan en dele dårlige historier, så lytter man til det. Det er nok der, det er mest effektivt. Jeg tror rigtig mange lærer om det gennem musik især. Generelt online, så kan det måske også være youtuber, der er nogle drug-youtuber, der bare sidder og fortæller historier om de har taget stoffer. Alt muligt. Der kan være alle mulige ting selvfølgelig, men især musik. Rapper, der taler om Lean og Xanax og Perks [opioider]. Det er det mest normale” (Mark).

Mark peger her på, at den symbolske kapital hos formidleren er afgørende. Det er ikke nok at en person har viden, de skal have social anerkendelse i det relevante felt. Det gælder især når afsenderen har ”autencitet” og en identitet, der ligner målgruppens. Dette er en af pointerne i Bourdieus feltbegreb, nemlig at viden får kun værdi, når den har legitimitet i det sociale rum, hvor den skal bruges. Dette synspunkt bakker Niels op om: ”Det er 100% nødt til at være nogen som har noget erfaring. Eller der ligesom har været i det. [...]. Altså nogen der ægte ved noget, der også selv har erfaring med det selv” (Niels). Kaja er også enig men foreslår, at man kombinerer forskellige former for kapital:

”Jeg tror det skal være et mix, for jeg tror man bliver nødt til at være lidt kreativ. Måske ikke så meget på mit H.F for der er mange der er interesseret, men der er også rigtig mange af dem der tager stoffer, ihvertfald i min klasse, begynder at kede sig rigtig rigtig hurtigt når du begynder at sætte det meget videnskabeligt op, og ikke snakker personligt eller går i dybden med tingene. Så man skal være lidt kreativ og have en balance mellem begge ting” (Kaja).

Her bliver det tydeligt, at hvad man kan kalde videnskabelig kapital og erfaringsbaseret kapital ikke nødvendigvis udelukker hinanden, men at det er vigtigt at integrere og anerkende begge i formidlingen – der skal findes en balance. Hvis begge kapitaler bliver anerkendt i feltet, bliver de ifølge Bourdieu til symbolsk kapital, men det vil stadig være mængden af agentens samlede kapital, der vil afgøre legitimiteten af de budskaber der bliver bragt (Wilken, 2011). Eik peger på at løsningerne skal komme inde fra feltet selv:

“I think it has to be internal in the sense that it has to people from within. I don't know what that looks like from a practical sense if you are an outside body trying to

influence it. But one thing I have noticed is that within, I think collaborating with people who are already trying to fix this internally because I meet a lot of people nowadays, more than before, especially at music festivals, I meet a lot of people that are using drugs but are also advocating for safer use” (Eik).

Når aktører i feltet tager ejerskab over problemstillinger og mulige løsninger, som Eik fortæller her, er det et udtryk for agency, hvor strukturer sætter rammen for handling, men at mennesker har kapacitet til at navigere og handle inden for disse rammer (Dervin, 1998). Dermed er de unge ikke blot passive agenter i feltet, men udfører en bevidst handling med at advokere for sikkert stofbrug, og de vil ifølge Eik vil have gode chancer for succes med deres budskaber, da de netop er ”people from within”.

Ifølge sense-making teorien handler det ikke om hvordan man kan nå målgruppen: ”The question is not how we can reach them, but how can we change ourselves to be useful to them” (Dervin, 1998, s. 42). Dervin (1998) peger på, at man skal lytte respektfuldt til dem det handler om, som de eksperter i eget liv som de er. Det vil dog ikke altid være det man ønsker at høre, man så får at vide. Udover budskaber der skal indeholde relevant viden, samt at disse budskaber skal leveres med respekt, gerne af nogen de unge kan identificere sig med, peger flere på helt konkrete tiltag, som de mener vil have god effekt i forsøget på at nå de unge. Eik nævner et skema over hvilke risici der er forbundet ved brug af flere stoffer samtidig: “There’s a very popular chart in the drug scene of like ”drugs you can mix”. That chart, I think it would be really cool if people had that” (Eik). Niels peger på at:

”Testingkit burde virkelig blive en ting i Danmark. Min bedste kammerat, hans kæreste, mistede sin kammerat til falske Xanax-piller. Der var Fentanyl i. [...] Men det bliver jo set som sådan noget ”drug paraphernalia” [udstyr som bruges til at producere, skjule eller indtage illegale stoffer], det burde det ikke. Det burde være udbredt, det burde være på alle apoteker, og det burde ikke være dyrt” (Niels).

Her synliggør Niels en af de kampe der kæmpes i feltet, nemlig at skadesreduktionstiltag som fx testingkit, anses som en måde at acceptere illegalt stofbrug fremfor et middel til

at reducere skader. Dette perspektiv er i modstrid med hvad Jenkins, et al. anbefaler, da de peger på vigtigheden af: "[...] harm reduction approaches that are contextually relevant and responsive to the lived experiences of youth" (Jenkins, et al., 2017, s. 1).

Delkonklusion 1

Delanalyse 1 viser, at unges viden om opioider og overdoser er præget af stor variation. Der eksisterer en markant forskel mellem unge med erfaring, de såkaldte erfaringseksperter, og unge med et overfladisk eller fragmenteret kendskab. Analysen viser, at mens næsten alle unge har hørt om opioider, er det langt fra alle der forstår stofferne, deres virkninger eller risici forbundet med at tage dem. Dette fremgår tydeligt af Marks beskrivelse af en udbredt uvidenhed blandt jævnaldrende, der ofte ikke kender forskellen mellem opioider og benzodiazepiner, og ikke forstår risici ved brug.

Erfaringseksperternes viden er i høj grad indlejret i praksis og opstået gennem personlig erfaring med stofbrug. Denne viden fungerer som en form for kulturel kapital i de unges egne sociale felter, men opnår ikke status som symbolsk kapital bredere i samfundet, hvor nul-tolerance politik, og "intet-brug"- doxa dominerer. Surveydata understøtter mine kvalitative fund og bekræfter, at en stor andel unge mangler basal viden om symptomer på overdoser og risici ved blandingsbrug – fx ved kun halvdelen, at uregelmæssig vejrtrækning kan være et tegn på en overdosis.

Analysen viser også, at de unge i høj grad opsøger og producerer viden uden om de officielle kanaler. Gennem såkaldt gør-det-selv skadesreduktion benytter de digitale fællesskaber, selvmonitorering, peer-to-peer læring og apps til at navigere i rusmiddelbrug. Denne praksis er ikke tilfældig, men et resultat af en oplevelse af, at den tilgængelige information ikke taler til deres virkelighed, og derfor søger de viden der giver mening. Det er et klart udtryk for agens og pragmatisk sense-making i en kontekst, hvor autoriteterne ikke anerkendes som relevante eller troværdige. Desuden viser analysen, at unge ofte afviser generaliserede eller moraliserende budskaber, da disse ikke resonerer med deres erfaringer. Unge efterspørger information fra personer med erfaring, hvilket

peger på et behov for at inddrage personer inden for feltet i forebyggelsesindsatsen, fx unge med erfaring med stofbrug.

Afslutningsvis er det tydeligt, at mange unge ikke nødvendigvis mangler interesse i at beskytte sig selv, men at de i mangel på relevant og respektfuld information udvikler egne strategier, og gør det på måder, som samfundet ikke nødvendigvis anerkender. Derfor må en effektiv indsats ikke kun handle om at levere mere information, men om at forstå feltets logikker, inkludere feltets egne aktører og skabe budskaber, der giver mening – ikke kun for dem der formidler, men allervigtigst for dem der skal modtage den.

Delanalyse 2

Med følgende delanalyse 2, vil jeg besvare mit sidste undersøgelsesspørgsmål: 3) Hvordan kan unges erfaringer og perspektiver inddrages i udviklingen af vidensformidling? Til denne analysedel vil jeg anvende Bourdieus teoretiske værktøjer, sense making teori samt empowermentbegrebet, til at udfolde pointer i de feltnoter jeg har taget undervejs, i mit samarbejde med de unge.

Udarbejdelse af spørgeskema

Kritisk realisme lægger som perspektiv vægt på det handlende menneske, på afdækningen af psykiske og strukturelle mekanismer, samt at udfordre disse, når de ikke fører til anerkendelse og menneskers ret til at forfølge deres egen vision om ”det gode liv”. Dette gør som beskrevet, begreber som inddragelse og empowerment relevant (Andersen, 2007). Mit samarbejde med de unge erfaringseksperter, har haft en stor betydning for udførelsen af min undersøgelse. Som redegjort for tidligere, har de bidraget til spørgsmål og begreber i spørgeskemaet, spørgeskemaets visuelle udtryk på sociale medier samt distribution af plakater med link til spørgeskemaet. Inddragelse er ikke det samme som empowerment, men inddragelse er en forudsætning for empowerment (Andersen, 2017). Som løbende argumenteret for, er inddragelse af unges viden og perspektiver essentiel, da unge besidder værdifuld viden, herunder om risikofaktorer forbundet med brug af opioider, og at denne viden er funderet i levede erfaringer.

Rolf er en af de unge der har været inddraget, og som har bidraget med sparring og vejledning i forhold til begreber under udformningen af min surveyundersøgelse. Rolf havde en væsentlig pointe da han påpegede, at også *Lean* skulle nævnes som eksempel på et opioid, hvilket derfor blev en del af spørgsmålet:

Dolol, Tramadol, Heroin, OxyContin (Oxy), Fentanyl, Morfin og Kodein/Lean er alle eksempler på opioider.
* Svar SKAL angives

Rigtigt

Forkert

Ved ikke

(Screenshot 1: spørgeskema)

Som også synliggjort i delanalyse 1, har Rolf både ekspertviden om stofferne, og indsigt i hvordan de kulturelt omtales blandt unge, idet han peger på, at det er en vigtig pointe få med. I Rolfs udsagn kan der også ses et engagement i undersøgelsen, og at han tager denne medindflydelse alvorligt, og handler derefter. Denne handlingskapacitet er koblet til feltets mulighedsstruktur, hvilket skal forstås som: ”De aspekter af konteksten, hvori aktøren handler, og som er afgørende for deres evne til at omforme handlemuligheder til effektiv handling” (Andersen, 2007, s. 163). Et individs mulighedsstruktur formes nemlig gennem tilstedeværelsen af en række omstændigheder, såsom rammer og normer, og i et Bourdieusk perspektiv, agentens habitus og samlede værdi af kapitaler i feltet.

Et andet input Rolf havde til spørgeskemaet, der også synliggør hvordan han bringer sin viden og indsigt i spil, var hans forslag om at der i spørgeskemaets sidste spørgsmål, skulle tilføjes at viden om opioider kan redde liv, som det kan ses i screenshot herunder:

Viden om opioider og overdoser kan redde liv. Hvis du har ideer til hvordan vi kan sprede viden om at forebygge og stoppe overdoser, må du meget gerne skrive det her

(Screenshot 2: spørgeskema)

Rolf viser dermed, at han er bevidst om de risikofaktorer der er forbundet med brug af opioider, og at det er vigtig viden at få ud. Han udviser samtidig god indsigt i

kommunikation, og et indblik i hvordan man øger chancen for at få andre til at deltage, hvilket er værdifulde kompetencer - kompetencer der får værdi idet de har legitimitet i det sociale rum, hvor de skal bruges (Bourdieu, 2014). I en *empowering* tilgang er brugernes, i dette tilfælde de unges, viden afgørende således at det tages alvorligt, at det er dem, der har den direkte erfaring med at skabe mening eller ej (sense making- eller sense unmaking) af forebyggende indsatser og oplysningsarbejde om rusmidler. "Det betyder at viden er uløseligt forbundet med erfaringer" (Andersen & Brok, 2021, s. 83).

Et empowermentperspektiv handler om, at viden *primært* skal stamme fra målgruppen selv, og at socialarbejdere, for at arbejde etisk, bør anvende viden i overensstemmelse med deres ønsker for at give dem yderligere magt over deres liv. Mennesker har ofte den bedste viden om deres omstændigheder og mål, som man derfor bør følge (Payne, 2005). Således har også Naja været inddraget i arbejdet med spørgeskemaet helt fra starten. Under en samtale efter vores interview sagde Naja: "Piger elsker at svare på spørgeskemaer, især hvis man kan vinde noget ved en lodtrækning eller sådan noget. Det elsker vi" (Feltnoter, 27.02.25). Najas input blev skrevet ind i spørgeskemaet, som det her kan ses i spørgeskemaets indledende tekst:

Hej! Vi vil gerne blive klogere på, hvad unge ved om opioider og overdoser. Hjælp os med at indsamle viden og **deltag i lodtrækningen om spændende præmier.**

(Screenshot 2: spørgeskema)

Najas forslag kan ses som et udtryk for, at hun egentlig ikke tænker meget anderledes om et spørgeskema der omhandler viden om opioider og overdoser, end et spørgeskema der kunne handle om så meget andet. Den viden og erfaring som Naja i dette tilfælde trækker på, kan tænkes mere at være et udtryk for hendes position som "pige", end et udtryk for hendes position i forhold til rusmidler, og hendes forslag kan forstås som at det for piger handler mere om at ville vinde en præmie, end at deltage i en undersøgelse. Dette er dog blot et udtryk for hvordan der iboende i hendes habitus: "[...] er en vifte af forforståelser eller dispositioner, som kan omsættes i forhold til allehånde forskellige situationer (Bourdieu i Wilken, 2011, s. 47).

Delegeret magt

Kaja og Rolf er unge der har bidraget til spørgeskemaets visuelle udtryk, og blikfang på sociale medier. Plakaten der er lavet med en QR kode, som fører til spørgeskemaet, er designet af Kaja, og hendes illustration har jeg, efter aftale, brugt som forside til dette speciale. Kaja blev spurgt om hun ville lave en illustration, og har derefter selv fortolket og defineret udtrykket. Man kan derfor sige at Kaja har løst opgaven med selvbestemmelse, og som medspiller, hvilket kan ses som delegeret magt (Andersen & Brok, 2021). Her skal magtbegebet forstås ud fra hvordan magt opfattes ud fra empowermenttilgangen hvilket betyder, at forståelsen hviler på en produktiv opfattelse af magt, som skaber mulighed for at udvikle magt sammen med brugeren, og i fællesskab øge mulighedsrummet for aktiv deltagelse. Det vil sige at magt ikke bliver et "nulsumsspil", hvor magt er en konstant størrelse: hvis den ene part vinder, er det på den andens bekostning (Andersen, 2005).

Kaja, Mads, Isak, Rolf og Naja har været med til at distribuere plakaten, og hænge dem op rundt omkring i danske byer. De har selv bestemt hvor mange de ville dele ud, og til dels også hvor de ville gå hen. Kriteriet var: *Plakaterne skal deles ud i områder hvor der befinder sig unge*. Nogle af de unge havde på forhånd planlagt hvilken rute de ville gå, og sendte mig et billede som ses herunder. Andre unge delte ud lidt ad hoc, og sendte mig billeder fra deres tur, som også ses herunder.

(Billeder jeg har fået tilsendt, efter unge har uddelt plakat med QR-kode til survey)

Dette kan som tidligere beskrevet i delanalyse 1, henføres til agens i praksis. De unge deltager ikke passivt efter vejledning og instrukser, men handler som aktive medspillere og aktører, og tager ejerskab over opgaven (Andersen, 2007). Inddragelse af unge i det konkrete arbejde, peger Ballard, et al. på kan føre til: "Specifically, they can experience empowerment, contribute to their communities, for positive connections with adults while gaining personal skills (e.g., communication and leadership)" (Ballard, et al., 2023, s.2). Oplevelsen af dette er noget af det Rolf beskriver under et besøg i København:

"Jeg havde aldrig troet at alt det lort jeg har lavet med stoffer hele mit liv, skulle blive noget der kunne bruges til sådan noget her, at nogen ville kunne bruge det. Havde du sagt det til mig for et år siden, havde jeg ikke troet det" (Feltnoter, 03.04.25).

Rolf er blevet ansat som studentermedhjælper i Antidote Danmark, hvor han bidrager til en kvalificering af arbejdet med at sprede viden om overdoser. Hans udsagn herover kan ses som et udtryk for, at det er en ny oplevelse for ham, at hans viden og erfaring har betydning, at han har følt sig *empowered*. Hans ekspertise kan siges at have taget form af symbolsk kapital i feltet. At han *aldrig havde troet* at det kunne forholde sig sådan, kan tolkes som et udtryk for, at han normalvis mødes uden anerkendelse for de kompetencer han har opbygget. At Rolf oplever sig *empowered*, kan ses som et resultat af, at de eksterne forhold omkring ham er ændret, hvilket skaber mulighed for en forandring af hans habitus. Der sker nemlig en internalisering af de objektive strukturer, hvilket Bourdieu peger på, individet eksternaliserer i sin praksis (Wilken, 2005). Med andre ord, kan Rolfs involvering i foreningen, hvor hans viden har betydning, påvirke hans handlinger. Under samme møde i København fortæller Rolf, at han synes arbejdet han laver nu er så vigtigt at han gerne vil være "klar i hovedet", og at han derfor at henvendt sig på et rusmiddelcenter for at få hjælp til sit stofbrug (Feltnoter, 03.04.25). Dette understreger min tidligere pointe om, hvordan habitus er foranderlig.

Differentieret deltagelse

Andersen & Brok (2021) betegner grader af inddragelse som konstruktioner af deltagelsespositioner, i forsøget på at kombinere både tyngden og rollen i inddragelse.

De er forbundne gennem empowering inddragelse og konstruktioner af deltagelsespositioner, og forbindelsen skabes gennem *empowering kommunikation*, hvilket betyder at der parterne imellem kommunikerer på lige fod. Det er ikke alle unge som jeg har været i kontakt med, der har været inddraget i lige høj grad, og årsagerne til deres differentierede deltagelse, har blandt andet skyldtes sygdom, eller at jeg ikke har fået etableret en god nok kontakt, eller at jeg har fået etableret en rigtig god kontakt (Feltnoter, 10.02.25-08.04.25). De unge der har deltaget, har gjort det med medbestemmelse og som selvstændige aktører, endda i en sådan grad at jeg er blevet rykket for svar på opgaver m.m. (Feltnoter, 10.02.25-08.04.25), hvilket kan ses som at unge har taget ejerskab for opgaven. En enkelt ung har blot deltaget som informant, men – det kan godt være empowering at flytte sig fra en passiv rolle, til en rolle som informant (Andersen & Brok, 2021).

Tilbage melding

Min survey lukkede den 1. maj 2025, og jeg har efterfølgende givet de unge besked om hvor mange besvarelser vi har fået, for samtidig at sige tak for hjælpen. Dette gav mig også en mulighed for at spørge dem om, hvordan de har oplevet det. at være en del af udarbejdelsen af spørgeskemaet og/eller distribueringen af plakater. Deres svar har jeg modtaget på sms, og en ung svarer:

”Det har været mega fedt at få lov til at hjælpe med at formidle sådan at det fanger flere. Distributionen af posters var mega hyggeligt da jeg ku samle flere venner og tage en lang gåtur sammen med dem, mens vi hjalp til ☺” (Sms besked, 02.05.25).

I udsagnet udtrykkes der en bevidsthed om, hvordan den viden og de input der er bragt i spil, har haft en betydning for at *fange flere*, det vil sige, har påvirket chancen for at de unge der er blevet præsenteret for spørgeskemaet, har fundet det meningsfuldt. Dette relaterer til Dervins (1998) pointe om at: ”Sense making mandates respectful listening to users as theorists and knowledge-makers in their worlds” (Dervin, 1998, s. 42).

Delkonklusion 2

Delanalyse 2 viser, at unges erfaringer og perspektiver kan inddrages meningsfuldt i udviklingen af vidensformidling, når de betragtes som aktive medskabere frem for blot informanter. Inddragelsen i udformningen og formidlingen af spørgeskemaet har vist, at unge bringer erfaringsbaseret og kontekstnær viden i spil, der styrker både relevansen og formidlingens appel til jævnaldrende. Når unge bliver mødt med tillid og medindflydelse, gennem en anerkendende og inddragende tilgang, opstår der mulighedsrum for empowerment og agens, hvor unge oplever, at deres viden har reel betydning. Dette skaber mulighed for en transformation, både i deres egen selvforståelse og i det sociale felt, de agerer i.

Analysen viser desuden, at deltagelse er differentieret og kontekstafhængig. Ikke alle unge deltager i samme grad, men også små skridt, som at gå fra passiv til informant, kan være udtryk for empowerment. Det understreger vigtigheden af, at professionelle løbende analyserer og tilpasser formerne for inddragelse, så de stemmer overens med den enkeltes forudsætninger og motivation.

Samlet peger analysen på, at unges perspektiver kan inddrages gennem processer, hvor de får mulighed for at tage ejerskab, definere indhold og form og blive anerkendt som vidensbærer. Når dette sker, forankres formidlingen i deres livsverden, og vidensformidling bliver dermed ikke blot et spørgsmål om information, men om relationel, kontekstuel og transformativ praksis.

8. Diskussion

I det følgende vil jeg diskutere fund fra min empiri, som jeg ikke har analyseret, og særligt fremhæve de løsningsforslag de unge i min undersøgelse kommer med, og hvordan disse forslag er udfordret af tabu og diskurser. Jeg vil også diskutere min egen undersøgelse, herunder metode og resultater, ud fra de arbejdsnotater jeg har gjort mig undervejs.

Som min analyse viser, foregår unges tilegnelse af viden om opioider og overdoser i et komplekst socialt felt. Hvad de ved, og hvor meget de ved, afhænger - og påvirkes af den tilgængelige viden, og hvordan de forstår/accepterer/afviser denne viden, samt deres egne levede erfaringer med stofferne. Viden om opioider og overdoser blandt unge er fragmenteret og upræcis, hvilket yderligere forstærker behovet for information, der giver mening for målgruppen. Min undersøgelse viser også, at unge gerne vil høres, bidrage og samarbejde, hvilket både mine interviews og min survey er et eksempel på.

Undervisning om rusmidler

Flere unge foreslår, at viden skal spredes via uddannelsesinstitutioner. I min survey har 24 procent af respondenter, valgt at besvare dette spørgsmål, og 104 besvarelser peger på, at viden skal spredes via uddannelsesinstitutioner. Nogle konkrete forslag er, at viden om opioider og overdoser skal inddrages i den obligatoriske undervisning i folkeskolen, fx i biologiundervisning, eller på lige fod med seksualundervisning. En enkelt svarer, at viden skal deles på skoler helt ned til 7. klasse, da den unge selv prøvede det allerede i 8. klasse, og siger at: "[...] der er flere end man lige tror der har prøvet det helt ned i 7. eller 8. klasse" (Anonym).

Møller et al., (2024) foreslår, ligesom de unge, at viden skal formidles via ungdomsuddannelser, og de anbefaler at budskaber skal leveres ud fra et normkritisk perspektiv, hvilket stemmer overens med mine informanternes syn på hvordan viden skal formidles, hvis det skal give mening for de unge. Denne ide om at viden skal spredes via uddannelsesinstitutionerne, er dog ikke uden udfordringer. Mange ungdomsuddannelser undlader nemlig at oplyse eleverne om andre rusmidler end alkohol og tobak, af frygt for

et dårligt omdømme og lavere ansøgertal (Møller, et al., 2024). Dette peger tilbage på hvad min analyse også har synliggjort, at brugen af- og samtaler om rusmidler er tabubelagt. Denne tabuisering udfordrer den åbne samtale om rusmidler og rusmiddelbrug, som de unge efterspørger, og kan siges at være paradoksal, da undervisning af unge om stoffer og skadesreduktion, har vist sig at reducere unges brug af rusmidler (Fischer, 2022).

Unge kan nuancere perspektivet

Tabuisering og stigmatisering er et resultat af diskurser i samfundet, hvilket trods alt efterlader et mulighedsrum for forandring. Dette kalder dog på refleksion og en åbenhed over for nuancer og nye samarbejder, blandt dem der sætter retningen, herunder de ansvarlige politikere, men også skoleledelser rundt omkring i landet. Denne nuancering kunne med fordel leveres af de unge – ideelt set ikke blot ved at lytte til dem, men ved reel inddragelse, så det sikres at budskaber ikke bliver afvist, fordi de ikke stemmer overens med de unges liv og erfaringer.

Stigmatisering af unges stofbrug, fører også til skepsis over for skadesreduktionstiltag, og det samme gør forestillingen om, at skadesreduktionstiltag fører til udbredelse og øget stofbrug (Bruzelius, et al., 2024; Klærke, 2024). Denne forestilling kan ses som et udtryk for manglende anerkendelse af kompleksiteten i hvorfor unge, og voksne i øvrigt, bruger rusmidler. I mange tilfælde bruges rusmidler, ikke fordi man ikke kender til effekten, men netop *præcis* fordi man kender effekten (Hathaway, 2001). Derfor kan både debatten og indsatserne kun nyde godt af inddragelse af unges perspektiver og kompetencer, da dette kan bidrage til en nuanceret forståelse af hvad forebyggelse og oplysning skal omhandle. Opfattelsen af risici varierer nemlig, afhængigt af hvem man er, og hvilken situation man befinder sig i (Mogensen, et al., 2024). Samme pointe har jeg fremhævet i min delkonklusion 1.

Opmærksomhed er stadig nødvendig

Det sidste halve års tid, har rektorer fra gymnasier, på eget initiativ, indkøbt modgift/næsespray til deres gymnasier, ud fra erkendelsen af at opioider er blevet en del

af de rusmidler, som unge i bred forstand eksperimenterer med. Dette underbygges af undersøgelser der peger på, at målgruppen er bred og uden specifikke demografiske kendetegn (Ballard et al., 2024; Hougaard et al., 2024; Klærke, et al., 2024; Møller et al., 2024). At brugen af opioider ikke blot skal ses som et subkulturelt fænomen, anerkender Regeringen også, og i udspillet ”Ungdom uden opioider” (2024), kan det læses at målgruppen også omfatter ”helt almindelige unge”, og ”unge fra trygge hjem”, dog uden nærmere definition af disse kategorier.

Som beskrevet i indledningen peger undersøgelser på, at et sted mellem 4 procent af unge (15-19 år) og 25 procent af unge (13-26 år), har erfaringer med at tage opioider. Resultaterne for min surveyundersøgelse viser, at 17 procent har svaret ja til at have prøvet opioider. Fokuserer jeg på data indsamlet forud for onlinekampagnen, der kan tænkes at skævvride resultatet, da kampagnen er forløbet på Antidote Danmarks sociale medier, er resultatet 9,9 procent. Samtidig viser min survey, at omkring halvdelen af de adspurgte unge, ikke kender symptomerne på en overdosis, og det samme gælder antallet af unge der mangler viden om hvordan de skal handle i tilfælde af, at de er vidne til en overdosis. Derudover mangler de også viden om, at alle overdoser ikke er dødelige, og om at modgift kan ophæve virkningen af en opioid-overdosis. Dette tyder på, at det fortsat er vigtigt at det bliver skabt og formidlet viden om både risici ved brug af opioider, om symptomer og håndtering af overdoser.

Undersøgelsens begrænsninger og styrker

Mit smalle fokus på rusmidlet opioider og opioid-overdoser udfordrer til dels resultaterne af den kvalitative del af min undersøgelse, da de unge jeg har talt med bruger, eller har brugt, flere slags rusmidler, og deres udtalelser skal derfor ses i lyset af dette. Fx når Rolf siger at: ”Stoffer er bedre og sundere end alkohol”, taler han, som redegjort for i analysen, ikke om opioider men om andre rusmidler. Faktisk tager flere af de unge jeg har talt med afstand fra opioider efter egne erfaringer med dem, som Frede siger: ”Jeg har intet godt at sige om det lort”. Under vores interviews har jeg valgt ikke at korrigere de unge, når de har udtalt sig bredt om rusmidler og ikke kun opioider, da denne opdeltede måde at anskue fænomenet ”unge og opioider” kun eksisterer i teoretiske forstand, og ikke afspejler den

virkelighed de unge lever i. Andre undersøgelser (fx Ballard, et al., 2024; Hougaard, et al., 2024) viser også, at unges brug af opioider med tiden er kommet til at udgøre et problem for dem. Dette perspektiv kunne have fremgået tydeligere af mit speciale. Et andet fremtrædende resultat som jeg ikke berører i specialet, er de unges forslag om at viden også skal formidles via sociale medier. Dette er både relevant i forhold til fremtidige indsatser, og gør et samarbejde med unge endnu mere påkrævet, da unges brug af sociale medier, ofte fremstår som en *sort boks* for andre end de unge selv.

Som tidligere argumenteret for, muliggør mixed methods en flerstrengt analyse, hvor min survey kan identificere mønstre og sammenhænge i unges viden om opioider, mens mine interviews kan afdække de dybere mekanismer og forståelsesmåder, der ligger til grund for disse mønstre. Analysen af sammenhænge og tendenser ud fra min survey, er ikke inddraget i specialet i tilstrækkelig grad, da jeg har valgt at prioritere mine kvalitative data. Efter aftale med Antidote Danmark, skal jeg dog foretage en nærmere analyse af disse data, da der er mange aspekter der både er relevante og interessante at dykke ned i, i forhold til foreningens fremtidige arbejde med at spotte og stoppe overdoser.

En af min undersøgelses styrker er, at min survey har kunnet besvares anonymt. Derudover er spørgeskemaet kvalificeret af målgruppen, hvilket også kan tænkes at spille en rolle i forhold til, om respondenterne har fundet spørgsmål og begreber relevante og forståelige. En anden styrke ved min undersøgelse er, at de unge jeg har interviewet, alle enten har personlige erfaringer med opioider, med andre stoffer eller er tæt på nogen der har. Dette betyder at jeg kan levere et kvalificeret bud på, hvordan unge håndterer opioider, og hvordan viden skal leveres hvis det reelt skal have en effekt. At jeg i praksis har undersøgt hvordan unge kan inddrages og bidrage, ved at inddrage dem og invitere til samarbejde, betyder at min undersøgelse som tidligere nævnt, bidrager med viden *for* socialt arbejde, og ikke bare viden *om* socialt arbejde.

9. Konklusion

Dette speciale har undersøgt, hvordan viden om forebyggelse af overdoser bedst kan formidles til unge i alderen 15–30 år med inddragelse af deres egne perspektiver. Dette er undersøgt ved først at synliggøre hvad unge ved, og hvor de har deres viden fra, og dernæst gennem et samarbejde med unge.

Min undersøgelse viser, at unges viden om opioider og overdoser er fragmenteret og præget af både erfaring, misforståelser og manglende adgang til meningsfuld information. Mange unge afviser formel oplysning, særligt når den formidles i en nul-tolerance-diskurs, som de oplever som moraliserende og ude af trit med deres virkelighed. I stedet søger de viden gennem egne netværk, sociale medier og alternative vidensformidlere som fx apps udviklet til formålet. Derved bliver denne, ud fra de unges synspunkt, manglende relevante viden, en generativ mekanisme for at de unge afviser viden og udvikler gør-det-selv skadesreduktionsstrategier i forsøget på at passe på sig selv.

Formidling af viden om forebyggelse af overdoser til unge kræver derfor, at budskaber leveres i øjenhøjde, med respekt for målgruppens erfaringer og virkelighed. Når unge skal kunne identificere sig med budskaber, skal afsenderen være legitim i deres øjne, gerne en jævnaldrende (peer to peer), en erfaringsekspert eller en person med troværdig viden. Min undersøgelse peger på, at budskaber der kombinerer videnskabelig og erfaringsbaseret viden, vil opnå størst gennemslagskraft, og bør derfor udgøre fundamentet i fremtidige indsatser.

Specialet viser desuden, at unge ikke kun kan, men bør – inddrages aktivt i udformningen og formidlingen af forebyggende indsatser. I denne forbindelse er det også relevant at specificere, *hvad* der skal forebygges – om det er brug og eksperimentering med rusmidler, eller om det er faktuelle risici for skader, hvis/når man vælger at eksperimentere. Eller begge. Heri ligger der en opgave der handler om at aftabuisere stofbrug, så uddannelsesinstitutioner bliver en del af formidlingen og samarbejdet med de unge. Når unge får mulighed for at bidrage med deres viden og erfaringer, og bliver

anerkendt som vidensbærere, skabes ejerskab, engagement og mening. Denne praksis øger ikke blot relevansen af de formidlede budskaber, men skaber også mulighedsrum for empowerment og handlekraft, som kan have en transformerende effekt – både for de enkelte unge og det felt, de indgår i.

Sammenfattende peger specialet på, at forebyggelse af overdoser blandt unge ikke bør baseres på ensrettede kampagner og skræmmende advarsler, men derimod på respektfuld, nuanceret og dialogbaseret vidensformidling, hvor unge selv spiller en central rolle i udvikling og spredning af budskaber. Når unge anerkendes som eksperter i deres egen virkelighed, bliver vidensformidling ikke kun informativ, men også meningsfuld, relevant og potentielt livsreddende.

Referenceliste

- Aalborg Universitet. (u.å). *Hjælp og ressourcer til GDPR for studerende*. Lokaliseret d.2/3. 2025 fra: <https://aaudk.sharepoint.com/sites/persondata-studerende>
- Altinget. Lokaliseret d. 1/3 2025 fra: <https://altinget.dk/artike/trads-selvfoelgelig-virker-skraemmekampagner>
- Altomstoffer. (u.å). *Opioider*. Lokaliseret 10/2. 2025 fra: <https://www.altomstoffer.dk/leksikon/opioider>
- Andersen, C. U., Lindholst, C., Hasselstrøm, J. B., Worm-Leonhard, M., Rasmussen, B. S., Müller, I. B., & Linnet, K. (2023). *Sundhedsfaglig vurdering af skadevirkning og farlighed af euforiserende stoffer*. Aarhus Universitet, Syddansk Universitet og Københavns Universitet.
https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/399666838/Sundhedsfaglig_vurdering_af_skadevirkning_og_farlighed_af_euforiserende_stoffer.pdf
- Andersen, M. L. (2017). Empowerment i velfærdsarbejde fordrer professionel læring. *Forskning i pædagogers profession og uddannelse*, Vol. 1, no. 2. s. 37-52.
<https://tidsskrift.dk/FPPU/issue/view/6978/521>
- Andersen, M. L., & Brok, P. N. (2021). *Empowerment i socialt arbejde*. Samfundslitteratur.
- Andersen, P. A., Thomsen, A. H., Hasselstrøm, J. B., Andersen, F. D., Thomsen, J. H., Jornil, J. R., & Andersen, C. U. (2024). Exploring death scenes and circumstances in fatal opioid poisonings: Insight for preventive strategies using forensic autopsy cases in Western Denmark. *Forensic Science International*.
<https://www.sciencedirect.com/journal/forensic-science-international/vol/356/suppl/C> "Go to table of contents for this volume/issue"
Volume 356 . (111948), s. 1-7. <http://doi.org/10.1016/j.forsciint.2024.111948>
- Andersen, S. A. (2007). *Kritisk realisme som perspektiv i socialt arbejde, en introduktion og forskningsoversigt*. Social skriftserie, Den Sociale Højskole i Aarhus.
- Antidote Danmark. (u.å.) *Overdoser, stofbrug og førstehjælp*. Lokaliseret 8/1 2025 fra: <https://antidote.dk/2025/05/09/overdoser-stofbrug-og-foerstehjaelp/>
- Apotek. (u.å.) *Ventizolve*. Lokaliseret 7/2 2025 fra: <https://www.apoteket.dk/medicin/laegemidler/ventizolve>
- Ballard, P. J., Arnold, T. J., Vidrascu, E. M., Hernandez, G. C., Ozer, E., Wolfson, M., Daniel, S. S. (2024). Pathways to opioid use and implications for prevention: voices of young adults in recovery. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 19(1), s. 8-15. <https://doi.org/10.1186/s13011-023-00584-5>

- Ballard, P. J., Kennedy, H. K., Collura, J. J., Vidrascu, E., & Torres, C. G. (2023). Engaging youth as leaders and partners can improve substance use prevention: a call to action to support youth engagement practice and research. *Substance Abuse Treatment, Prevention and Policy*, 18, Article number: 71. s. 1-5
<https://doi.org/10.1186/s13011-023-00582-7>
- Bourdieu, P. (2014). *Socialt rum, symbolsk magt*. Forlaget Hexis.
- Brinkmann, S. (2015). Etik i en kvalitativ verden. I S. Brinkmann, & L. Tanggaard, *Kvalitative Metoder: En grundbog* (s. 463-479). Hans Reitzels Forlag.
- Bruzelius, E., Cerdá, M., Davis, C., Jent, V., Wheeler-Martin, K., Mauro, C., Martins, S. (2024). Naloxone Expansion is Not Associated With Increases in Adolescent Heroin Use and Injection Drug Use: Evidence from 44 U.S. States. *Drug and Alcohol Dependence*, Vol. 260, Art. 110497.
<https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2023.110497>
- Buch-Hansen, H., & Nielsen, P. (2012). Kritisk realisme . i S. Juul, & B. K. Pedersen, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori, en indføring* (s. 277-318). Hans Reitzels Forlag.
- Bundesen, P. (2015). Hvad er sociale problemer? I P. Bundesen, B. A. Christensen, & T. Rasmussen, *Sociale problemer* (s. 23-44). Hans Reitzels Forlag.
- Canedo, J., Sedgemore, K.-o., Ebbert, K., Anderson, H., Dykeman, R., Kincaid, K., Fast, D. (2022). Harm reduction calls to action from young people who use drugs on the streets of Vancouver and Lisbon. *Harm Reduction Journal*. 19, Article number: 43. s. 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12954-022-00607-7>
- Deans, E., Ravulo, J., Blignault, I., & Conroy, E. (2020). Understanding the needs of local youth to inform drug and alcohol prevention and harm reduction services: A qualitative study. *Australian Health Promotion Journal of Australia*. Vol. 32, s. 416-424. <https://doi: 10.1002/hpja.393>
- Danneris, S., & Monrad, M. (2017). Litteraturgennemgang. I S. P. Olesen, & M. Monrad, *Forskningsmetode i socialt arbejde* (s. 61-82). Hans Reitzels Forlag.
- Dervin, B. (1998). Sense-making theory and practice: an overview of user interests in knowledge seeking and use. *Journal of Knowledge Management*, Vol. 2, no. 2. s. 36-47. <https://doi.org/10.1108/13673279810249369>
- Dunn, K. E., Barrett, F. S., Yopez-Laubach, C., Meyer, A. C., Hruska, B. J., Sigmon, S. C., Bigelow, G. E. (2016). Brief Opioid Overdose Knowledge (BOOK): A Questionnaire to assess Overdose Knowledge in Individuals Who Use Illicit or Prescribed Opioids. *J Addict Med* Vol, 10. no. 5. s. 314-323. DOI: 10.1097/ADM.0000000000000235

- Ege, P. (2018). *Stof problemer og hvordan man løser dem*. Hans Reitzels Forlag.
- Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2013). Teorier om sociale problemer. I J. Guldager, & M. Skytte, *Socialt arbejde - teorier og perspektiver* (s. 53-87). Akademisk Forlag.
- EUDA. (11.06.24). Heroin and other opioids – the current situation in Europe (European Drug Report 2024). Lokaliseret 22/3 2025 fra:
https://www.euda.europa.eu/sites/default/files/pdf/31876_en.pdf?662553
- Fischer, N. R. (2022). School-based harm reduction with adolescents: a pilot study. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*. Vol. no. 17:79. s. 1-11.
<https://doi.org/10.1186/s13011-022-00502-1>
- Frank, V. A., & Herold, M. D. (2023). Pushing boundaries or adding a gimmick to the party? Young people's experiences of nitrous oxide in Denmark. *International Journal of Drug Policy*. Vol. no. 104020. s. 1-8.
<https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2023.104020>
- Frederiksen, M., Gundelach, P., & Nielsen, R. S. (2014). *Mixed Methods-forskning, principper og praksis*. Hans Reitzels Forlag.
- Frederiksen, M., Toubøl, J., & Carlsen, H. B. (2023). *Grundbog i Mixed Methods: Integration som forskningspraksis*. Djøf Forlag.
- Guldager, J. (2008). Kausalitet - forskellige måder at forklare på. I M. Ejrnæs, & J. Guldager, *Helhedssyn og forklaring* (s. 21-78). Akademisk Forlag.
- Hansen, T. K. (4. marts 2017). Skræmmekampanjer virker ikke på unge rygere: Vi føler os udødelige. *Politiken*.
politiken.dk/danmark/sundhed/art5852096/Vi-føler-os-udødelige
- Harm Reduction International. (u.å). What is harm reduction. Lokaliseret: april 2025.
<https://hri.global/what-is-harm-reduction/>
- Hathaway, A. D. (2001). Shortcomings of harm reduction: toward a morally invested drug reform strategy. *International Journal of Drug Policy*, Vol. No. 12. s. 125-137. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0955-3959\(01\)00085-8](https://doi.org/10.1016/s0955-3959(01)00085-8)
- Helseth, S. A., Micalizzi, L., Piper, K., Gomez, A., Elwy, A. R., Becker, S. J., Spirito, A. (2023). Tailoring opioid use prevention content for juvenile diversion programs with adolescents and their caregivers. *Journal of Substance Use and Addiction Treatment*. Vol. no. 165 209470. s. 1-8.
<https://doi.org/10.1016/j.josat.2024.209470>
- Hilten, A. V. (2021). A Theory of (research) practice makes sense in sensemaking: Applying Bourdieu's critical social theory to the study of sensemaking change.

Journal of Organizational Change Management, Vol. no. 34. s. 794-809. DOI: 10.1108/JOCM-06-2019-0177

Hougaard, E., Nygaard-Christensen, M., & Thylstrup, B. (2024). *Unge og opioider*. Center for Rusmiddelforskning.

https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Unge_og_opioider_Danske_unges_veje_ind_i_og_ud_af_brug_og_afhaengighed_Rapport_2024.pdf

Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (26.04.2023). Forebyggelsespakker til kommunerne. Lokaliseret 4/4 2025 fra:

<https://www.ism.dk/sundhed/forebyggelse/forebyggelsespakker>

Infomedia. Lokaliseret 15/1 2025 fra: <https://apps-infomedia-dk.zorac.aub.aau.dk/mediarkiv/>

Jenkins, E. K., Slemon, A., & Haines-Saah, R. J. (2017). Developing harm reduction in the context of youth substance use: insights from a multi-site qualitative analysis of young people's harm minimization strategies. *Harm Reduction Journal*. Vol. no. 14(1):53. DOI 10.1186/s12954-017-0180-z

Justitsministeriet. (9. juni 2023). *Ny kortlægning: Stigning i misbrug af opioider blandt unge i flere kommuner*. Justitsministeriet.

<https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/ny-kortlaegning-stigning-i-misbrug-af-opioider-blandt-unge-i-flere-kommuner/>

Kitchener, K. S., & Kitchener, R. F. (2013). Social Science Research Ethics: Historical and Philosophical Issues. I D. M. Mertens, P. E. Ginsberg, *The Handbook of Social Research Ethics* (s. 5-22). SAGE Publications, Inc.

Klærke, A.-S. H., Iversen, K., Olsen, M. L., West, S. L., Nydal, N., Hansen, L. G., Thomsen, J. H. (2024). *Questionnaire of opioid and benzodiazepine use among adolescents and young adults in Denmark*.

Kunstner, U. a. (2025). Illustration (uden titel)

Møller, J. F., Christiansen, I. T., Madsen, A. G., Rosedahl, A. S., & Vigh, H. (2024).

Målgruppeanalyse af unges brug af illegale opioider og benzodiazepiner.

Københavns Universitets Kriminologiske Observatorium.

https://ccc.ku.dk/danish/kriminologisk-observatorium/udgivelser/MA_LGRUPPEANALYSE_AF_UNGES_BRUG_AF_ILLEGALE_OPIOIDER_OG_BZ.pdf

Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2021). Bourdieu: Felt, Symbolsk vold og underkastelse. I *Magtens Former* (s. 68-90). Hans Reitzels Forlag.

- Mogensen, S. I., Eriksen, O. J., Enghoff, O., Petersen, M. A., Thylstrup, B., & Bach, J. S. (2024). Risici ved rusmiddelbrug er afhængigt af øjnene, der ser. *Stof*, (nr. 47, forår 2024), s. 40-45. Center for Rusmiddelforskning.
- Olesen, H. (2006). *Guide til gode spørgeskemaer*. Socialforskningsinstituttet. https://pure.vive.dk/ws/files/258013/0611_guide_til_gode_spoergeskemaer.pdf
- Olesen, S. P., & Monrad, M. (2018). *Forskningsmetode i socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.
- Ordnet. (u.å.). Den Danske Ordbog. Lokaliseret 21/1 2025 fra: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=overdosis>
- Prieur, A. (2006). *Pierre Bourdieu, en introduktion*. Hans Reitzels Forlag.
- REDCap. (u.å.). About. Lokaliseret 26/3 2025 fra: <https://projectredcap.org/about/>
- Regeringen. (2024). *Ungdom uden opioider*. <https://regeringen.dk/aktuelt/publikationer-og-aftaletekster/ungdom-uden-opioider/>
- Region Hovedstaden. (23.11.2024). *Politikerspørgsmål*. <https://www.regionh.dk/politik/spoergsmaal-fra-regionsraadet-til-administrationen/Documents/2024/Svar-paa-RR-124-24-vedr-spml-om-opioider-stillet-af-Magnus-Von-Dreiager-C.pdf>
- Socialstyrelsen. (2025). *Validerede spørgeskemaer*. <https://frivillighed.dk/files/media/document/4a%20Redskab%20Validerede%20måleredskaber.pdf>
- SSP-samrådet. (2023). *UNGE OG OPIOIDER - En SSP-undersøgelse i de danske kommuner*. SSP-samrådet. <https://www.ism.dk/Media/638218846540121020/SSP-Samraadet-Kortlaegning-Unge-og-opioider.pdf>
- Sundhed.dk, (28.08.24). Akut lægemiddelforgiftning. Lokaliseret 27/1 2025 fra: <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/akutte-sygdomme/sygdomme/forgiftninger/akut-laegemiddelforgiftning/>
- Sundhedsstyrelsen. (2022). *Sundhedsrelaterede konsekvenser, Narkotikasituationen i Danmark - delrapport 4*. Sundhedsstyrelsen. https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2022/Narkotikasituationen/Narkorapporten-04--2022-ENDELIG.ashx?sc_lang=da&hash=46D43685F7F42A853CC47A02944E3E20
- Sundhedsstyrelsen. (29.11.23). Flere narkotikarelaterede dødsfald, men ikke en generel stigning. Lokaliseret 25/2 2023 fra: <https://www.sst.dk/da/nyheder/2023/Flere-narkotikarelaterede-doedsfald-men-ikke-en-generel-stigning>

- Sundhedsstyrelsen. (2025). *Forebyggelsespakke, Stoffer*. Sundhedsstyrelsen.
<https://www.sst.dk/~media/3F9BEDDFCE104F4184594D996DA31BD4.ashx>
- Sundhedsstyrelsen. (08.03.23). *Vi ser ikke en stigning i misbrug af opioider hos børn og unge i Danmark*. Lokaliseret: 18.02.25 fra:
<https://www.sst.dk/da/nyheder/2023/Vi-ser-ikke-en-stigning-i-misbrug-af-opioider-hos-boern-og-unge-i-Danmark>
- Sundhedsstyrelsen. (2023). *Sundhedsstyrelsens følgenotat vedrørende SSP-samrådets kortlægning af unges misbrug af opioider*. Sundhedsstyrelsen.
<https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2023/Stoffer/Opioider/SSP-samraadskortlaegningen-og-SSTs-foelgenotat.ashx>
- Tangaard, L., & Brinkmann, S. (2020). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann, & L. Tangaard, *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 33-64). Hans Reitzels Forlag.
- Thiesen, H. (2013). *Næsten-fatale overdoser - en kort gennemgang*. Center for Udsatte Voksne og Familier, Københavns Kommune.
https://sundhedsteamet.kk.dk/sites/default/files/2022-04/ikke_fataleod2013%20FINAL-a_0.pdf
- Thiesen, H., & Jørgensen, M. (2015). *Red Liv - En evaluering af forebyggelse af opioid-overdosisdødsfald med Nalaxon*. Københavns Kommune.
https://sundhedsteamet.kk.dk/sites/default/files/2022-04/RED_LI~2.PDF
- Thylstrup, B., Hesse, M., Jørgensen, M., & Thiesen, H. (2019). One opioid user saving another: the first study of an opioid overdose-reversal and naloxone distribution program addressing hard-to-reach drug scenes in Denmark. *Harm Reduction Journal*, Article number: 66. s. 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12954-019-0328-0>
- Wacquant, L. J. (1989). Towards a Reflexive Sociology: A workshop with Pierre Bourdieu. *Sociological Theory*, Vol. 7, Nor. 1. S. 26-63. <https://loicwacquant.org/wp-content/uploads/2019/03/lw-1989-a-reflexive-sociology-a-workshop-with-pb.pdf>
- Wilken, L. (2005). Habitus, kapital og felt - Bourdieus greb til en analyse af praksis. I A. Esmark, C. B. Lausten, & N. Å. Andersen, *Socialkonstruktivistiske analysestrategier* (s. 211-233). Samfundslitteratur.
- Wilken, L. (2011). *Bourdieu for begyndere*. Samfundslitteratur.
- Willig, C., Rogers, W. S., Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic Analysis. I Willig, C. & Rogers, W. S., *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology* (s. 17-27) SAGE Publications Ltd.

Østergaard, J., Andersen, S. H., Skov, P. R., & Eifler, N. (2024). *Brugen af opioider blandt 15-19-årige, og sammenhængen med øvrig risikoadfærd og trivsel*. Rockwool Fonden. <https://rockwoolfonden.dk/udgivelser/brugen-af-opioider-blandt-15-19-aarige-og-sammenhaengen-med-oevrig-risikoadfaerd-og-trivsel/>